

ВІСНИК ЯЗЕС ЯСЕРНД

-VISNYK

*Свобода народам!
Свобода людині!*

Спілено - політичний місячник

ЗМІСТ

Д-р Петро Мірчук — В круговороті світових подій	1
Катон — Комуністичне „угроблювання” Америки	4
Андрій Конашевич-Дубно — Московсько - пейпінгський конфлікт	6
Богдан Коринт — Вартість політичних договорів	11
Міряймо сили на захист (3 річних нарад ООСЧУ)	14
Д-р М. Кушнір — Адміністрування літературою	16
П. Добрівлянський — Гірше як кривава плата	19
Олександер Масляник — Природознавчий музей НТШ як автономний інститут	21
Петро Кізко — Гра в Кармелюка (оповідання)	24
Нові числа „Юкрейнен Ревю”	27
Резолюції VII Конгресу ТУСМ’у ім. М. Міхновського	28
Nicholas L. Fr. Chirowsky — Old Ukraine — рецензія М. Заклинського	29
Ікер — Справа Сінатри молодшого (фейлетон)	31
Звернення до українців в ЗДА	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

КОЛЯДА НА ВІЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1963

ФЛІАДЕЛЬФІЯ, ПА.

Збіркова листа ч. 145. Збірщик Пилипюк Марко.

По \$ 5.00 — Крих Іван, Фелікс П., Петришин С., Смочило Осип, Боднар Микола.

По \$ 3.00 — Наконечний Володимир, Н. Н.

По \$ 2.00 — Орляк Іван, Колодій Ст., Галас Мих., Рибчук Іван, Вишнівський Каз.

По \$ 1.00 — Галас Ів., Колодій Йосип, Сеник Осип (старший), Садівник Єва, Нагірна.

Збіркова листа ч. 146. Збірщик Осип Смочило.

По \$ 5.00 — Батес Петруся, Мароховський Ів., Саврин Мих., Сміг Никола, Кошман Леан, Бояцок Василь.

По \$ 3.00 — Микитів Тимко, Мороз Вол., Пилинський Ів., Вурбан Василь, Бояцок Дмитро, Зікланд Ів.

По \$ 2.00 — Палько Григорій, Волчанський В., Макар Ів., Назар Богдан, Михалюк Дмитро, Курташ Ярослав, Кіт Дмитро, Примозенко Ник., Севецькі Ст., Семен Степан, Декан Еліяс, Яцуло Петро, Мелько Теodor, Шанайда Теод., Грабовський Пет., Сеник Мик., Терлецький Ст., Гармата Мих.

По \$ 1.00 — Грицишин Теод., Суходольський Йосип, Кисіль І., Нагірняк Мик., Олексюк І., Томашевська Теод.

Збіркова листа ч. 147. Збірщик Галас Лев.

По \$ 5.00 — Харитон В., Косодуб Семен, Білецький Ст., Кобель Никола.

По \$ 2.00 — Вокайло Ів., Чичула Ст., Чавлюк Мих., Флисак Ант., Чапкель Генрі, Чемери Євген, Гемлик Ад., Король Ів., Матула Осип, Лопушанський Ів.

По \$ 1.00 — Держко Яр., Чавлюк Петро.

Збіркова листа ч. 200. Збірщики: Іван Гайдучок і Тедор Мечник.

По \$ 5.00 — Гайдучок І., Бак-Бойчук, Обущак, Козимин, Дмитро Мельник, Микола Якумів.

По \$ 4.00 — Олекса Пискар.

По \$ 3.00 — Волод. Ткач, Петро Ткач, Мечник Теодор, Флуковський, Демянчук, Весоловський, Дубіль, Ганущак, Дохват, Куз, Ришик.

По \$ 2.00 — Харечко, Туз, Яцина, Дацко, Сидорчук М., Дзура Іван, Кривуша, Гриновський, Тартиленко.

По \$ 1.00 — Сидерський І., Мандзик І., Гурський І., Гурський І.

Збіркова листа ч. 199. Збірщик Юрій Синович.

По \$ 10.00 — Синович Юрій, Ненич Зиновій.

По \$ 6.00 — Михайло Ярів.

По \$ 5.00 — Петро Чорів, Полохайло Дмитро, Петришин, Любомир Трицєцький, Василь Мочернюк, Савка Василь, Возник Філіп, Осідач Волод., Годинець Іван, І. Согор, Мущенко Іван.

По \$ 4.00 — Григорій Домеський.

По \$ 3.00 — Колибабюк Гриць, Войціх, Крушак, Клерк Клім, Диміцький, Дашо Станислав, Теодор Дячук.

По \$ 2.00 — Тарас Петро, Олійник Гр., Чиж Іван, Павло Ольховський, Музика Адам, Григорський, Горбанич Петро, Копита Мих., Штогрин, Гарбуз Степан, Артимишин, Ганинець Іван, Гельо, Ева Чучман, д-р Іван Білей.

Збіркова листа ч. 194. Збірщик Володимир Сенів.

По \$ 5.00 — Федьків, о. Василь Головінський, Лужецький, Наконечний, Гафич.

По \$ 3.00 — Татарський, Сорока, Росола, Караба, Наконечний.

По \$ 2.00 — Прятка, Шумський, Петрів, Сагатий Мирон, Дінь, Дмитрук, Мистермен, Курган, Просяк, Іліяшевський, Хромянський, Чубинець, Гула, Мисак, Білинський, Щупак, Римарчук, Гилда, Станицький.

По \$ 1.00 — Іванович, Іванович, Пиндіцький, Віндач, Яруш, Вережницький, Безушко, Бочейко, Нич, Максим, Дубак, Ферестин, Шабля, Станицький, А. М.

Збіркова листа ч. 195. Збірщик Волод. Сенів.

По \$ 5.00 — Марків Льонгин, Пенкальський Ярослав, Кузевич Мик., Росола Ярослав.

По \$ 3.00 — Поточний, Посполита, Васютин, Хроменко, Просяк.

По \$ 2.00 — Стефорук, Н. Н., Стасик, Лазориншак Іван, Байарович, Кужля, Менерінк, Филипович, Кривелюк, Захаряєвич, Бачинський, Лужницький, Федула, Пащковський, Федина, Стойкевич, Зварич, Калуш.

По \$ 1.00 — Бирій, Черник.

Збіркова листа ч. 198. Збірщик Матійків Михайло.

По \$ 5.00 — Тимків Григорій, Осташ Текля, Юрій Прокопішин, Тхорик Павло.

По \$ 4.00 — Тищук.

По \$ 3.00 — Мишишин, Рущак, Федьків, Швець, Павлюк, Козуб, Мацелко Анна, Бортник.

По \$ 2.00 — Матійків, Жилавий, Томко Кулінич, Черкас Антін, Процик, А. Деніц, Гук Алекса, Копистир, Катерина Хоць, Іващ Евстахія, Горисюк, Сверида, Швед, Мих. Ленч, Галина Дворська, Ісманицький.

По \$ 1.00 — Ева Тищук, Гичко Федір, Григорій Гнєцький, Катерина Коць, Вітенко.

Збіркова листа ч. 204. Збірщики: Лупацій і Осідач.

По \$ 10.00 — Іван Гасин, Команицький Іван.

По \$ 5.00 — Марусяк Андрій, Гакулин, Годью Волод.

По \$ 3.00 — Курчаба, Солонинка Андрій, Василь Куней, Настя, Ванкевич Іван, Паньків Іван.

По \$ 2.00 — Роман Мих., Фіцяк Дмитро, Фурчак, Лопушанський Іван, Зубик Йосиф, Ковалік Катерина, Яворські, Катерина Цвяк, Капраль, Питляр, Михайло Василенко, Гронич Герри, Антоновський Волод., Партика Василь, Кучерявий Павло, Партика Василь, Мих. Ненашко.

По \$ 1.00 — Вайлак Марія, Волос, Пелагія Свята, Баран Іван, Баран Мих., Капраль Ів., Питляр, Гренич Трохим, Карван Іван, Кобрин Іван, Паславський, Гоцульяк, Буньо Естра.

Збіркова листа ч. 205. Збірщики: Лупацій і Осідач.

По \$ 10.00 — Яворський Юліян, Найдан Василь.

По \$ 5.00 — Лупацій, Олійник, Юрій Лозонський, Іван Палько, Богдан Пулик, Катрук Мартин, Стернан Іван, С. Адріянович, Василь Мушинка, Мих. Олексів, Цегельський, Почапський Осип, Василь Кеман.

По \$ 4.00 — Зенон Штогрин.

По \$ 3.00 — Савка Петро.

По \$ 2.00 — Стулковська Ольга, Юрій Лисюк, Зоя Маркович.

(Продовження на 3-їй стор. обкладинки)

ВІСНИК

Д-р Петро Міркук

В КРУГОВОРОТІ СВІТОВИХ ПОДІЙ

Під пралорами націоналізму

На самому початку ХХ стол. Микола Міхновський поставив твердження, що це століття буде століттям націоналізму, який могутньою хвилею прокотиться по всіх континентах світу і витисне свою печать на всіх прямуваннях людства. В протилежність до цього українські соціялісти поставили тоді твердження, що — якраз навпаки — ні про який націоналізм як про політичну силу в ХХ столітті вже мови не буде, бо, мовляв, вже під кінець XIX століття національне питання стало „неіснуючим питанням”.

Бурхливі події шістюх минулих десятиліть переконують кожного, що на сто відсотків правдивим виявилося твердження Миколи Міхновського, і стовідсотковою нісенітніцею виявилося твердження українських соціялістів.

Доказали це переконливо й події минулого, 1963-го року.

Національна індивідуалізація Західної Європи

Друга світова війна завдала дуже важких ударів народам Західної Європи і підірвала їх економічно, політично й престижево. Такий стан зродив був ідею об'єднання Західної Європи в державну унію на взір З'єдинених Держав Північної Америки. У перших роках після другої світової війни ця ідея захоплювала багатьох політиків, які сподівалися швидкого й легкого проведення її в дійсність.

Але почуття національної окремішності та підсвідоме, непереборне бажання зберігати й надалі за всяких умов ту національну окремішність виявилися такими сильними серед усіх народів Західної Європи, що прийшлося відкинути ідею творення об'єднаної західноєвропейської держави як противиродню, а тому й нездійсненну, або — пробувати здійснювати її частинами, етапами.

Європейська господарська спільнота мала бути таким першим етапом. Користі з тісної господарської співпраці західноєвропейських держав, із знесення мініх бар'єрів між ними та узгодненням продукції, вивозу (експорту) та ввозу (імпорту) здавались очевидними для кожного, і це давало оправдану підставу сподіватися, що на цьому відтинку ніяких труднощів не буде. Однак і тут не йде гладко. Минулого року цій господарській спільноті, до якої належить шість держав, кількома наворотами загрожував розвал, бо кожна з тих держав бойтися брати на себе зобов'язання, які обмежували б її національну суверенність. Тому й ця спільнота не стала на длі ніяким наднаціональним об'єднанням, а є тільки спеціальною формою тіsnішої господарської співпраці деяких західноєвропейських держав.

Франція під проводом де Голя як президента виявляє особливу вразливість на пункті національних почувань. Це відчувають, зокрема, Англія й ЗДА. Де Голь і досі не може простити цим двом потугам їхнього принизливого легковаження Франції під час другої світової війни, що з ним раз-у-раз зустрічався де Голь як еміграційний репрезентант Франції. Він мовчики терпів усе те, але тепер при кожній нагоді з притиском ставить вимогу, щоб обидві ці держави респектували Францію, як рівну їм світову потугу, і в тій чи іншій міжнародній справі виявляє спротив, щоб пригадати їм важливість Франції. Так було й минулого року на відтинку Господарської Спільноти, в струзі американського пляну створення спільніх міжнаціональних з'єднань НАТО, військового союзу ЗДА із західноєвропейськими державами, в питанні продукції та дистрибуції атомовою зброєю, в питаннях спільногого чи бодай однозірного виступу західних союзників сути проти СССР та комуністичного Китаю і навіть

у справі В'єтнаму. До кожного питання підходить де Голь з точки зору національних інтересів Франції, і цей свій підхід демонстративно підкреслює.

Противники де Голя критикують його політику як виплід „націоналістичної бомбастики”. Але й вони мусять признати, що саме зверненням до національної гордості французів сумів де Голь з'єднати їх і поставити Францію на ноги. Соціалістичні уряди, що були при владі у Франції перед приходом де Голя до влади, мінялися по кілька разів на рік і привели були країну над берег господарської руїни та повного політичного хаосу. Де Голь привернув країні політичну стабільність, оздоровив її економіку й фінанси та підніс авторитет Франції в оцінці світу.

У сателітних державах Східної Європи під московською окупацією національні почування виявилися такими ж сильними й непереборними, як і в Західній Європі. За двадцять років московської „опіки” в Польщі, Чехо-Словаччині, Мадярщині, Румунії, східній Німеччині, Болгарії ані один із тих народів не виявив охоти об'єднатися із „старшим русским братом” і стати новою „республікою” ССР. Навпаки, навіть щирі комуністи з-поміж тих народів ставлять під цим оглядом найрішучіший спротив Москві, а стан „сателітності” в своїх країнах піддержують ті комуністи тільки для того, щоб вдергати комуністичний лад і самих себе при владі.

І навіть у відносинах між **Москою і комуністичним Китаєм** прийшли до слова в рішучій формі національні почування, спричиняючи конфлікт між цими двома комуністичними великодержавами, в яких теоретично проголосовано всякі прояви націоналізму „буржуазним пережитком”. Москвіни намагалися й супроти Китаю та китайців грati ролю „старшого

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.
Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

брата”; це викликало зрозумілий спротив китайських комуністів, бож китайців кількісно у сім разів більше, як москалів, а історично, як народ, вони в десять разів старші від москалів. Зрозуміло, що так московські, як і китайські комуністи намагаються прикрити цю дійсну причину конфлікту комуністичною фразеологією: хто з них правильніше інтерпретує комунізм. Але дійсне джерело конфлікту між ними закрити не вдається.

Пробудження Африки

Особливо рвучко прокотилася хвиля національної стихії по Африці. В останньому десятиріччі, включаючи й минулий рік, самостійні держави почали з'являтися в Африці направду, як гриби по дощі.

Правда, тут в багатьох випадках державна суверенність прийшла дещо заскоро. Населення Африки, особливо середньої і південньої, перебувало в стадії формування первісних племінних спільнот, коли попало під колоніальне панування європейців, і за кілька віків життя в системі колоніального визиску не пройшло там органічного процесу перетоплення племен у народи й нації, тим більше, що й рівень цивілізації залишився майже скрізь в середній та південній Африці серед тубільців на дуже низькому рівні.

Території новотворених суверених держав в Африці визначається за адміністраційним поділом недавніх європейських колоніальних посіlostей, а відомо, що кордони тих посіlostей окреслювано в минулому припадково, без уваги на етнічний склад населення. Тому в кожній із новопосталих африканських самостійних держав кипить від племінних конфліктів і ворожнечі, шукають уточнення, що саме являє собою дана африканська нація, котрі саме племена до неї належать чи повинні належати і наскільки заселена нею територія покривається з її державною територією. Одночасно приходиться всім тим африканським народам, а вірніше племенам, які одержали державну суверенність, розв'язувати складні питання соціального й економічного ладу, питання спільноти мови, культури, релігії і безліч інших.

Усе ж історичним фактом залишається, що це власне націоналізм сколихнув Африкою,

пробудив її з багатовікового сну і вивів її народи на шлях політичного, економічного й культурного розвою.

Здавалося, що де-як-де, але в Африці місця для націоналізму немає, навпаки — там є чудовий терен для насадження і розвою комунізму. Бож, з одного боку, якраз серед примітивних африканських племен найбільш накипіла ненависть до „капіталізму”, утотожнюваного з білою людиною, а з другого — комунізм нав’язує якраз до примітивного економічного ладу, в якому ще не вспіло розвинутися почуття приватної власності й засновані на ньому форми економічного життя. Тому комуністична Москва з постіхом кинулась допомагати економічно всім новим африканським державам в надії, що африканські примітивні племена, позбавившись колоніяльного стану, з захопленням приймуть комуністичну систему.

Але дійсність принесла Москві гірке розчарування. Кожна з новопосталих африканських держав радо приймала допомогу з Москви, як і з інших країн, але — завести в себе комунізм заsovєтськими директивами не схотіла ні одна з них. Правда, в ході політичної розгри деякі з тих держав стали „симпатиками” Москви. Ale це зовсім не те, чого сподівалася Москва. Бо її ті держави, в яких існує ще первісно-племінний лад, а рівень цивілізації неймовірно низький, і порівняльно високо цивілізовані арабські країни, проголошуточі прийняття „соціалізму” як системи, додають виразно, що вони мають на думці свій власний, спеціальний, національний „соціалізм”: „соціалізм єгипетський”, „соціалізм альжирський”, „соціалізм сомалійський” і т. д. Замість захоплюватися московськими „добродійниками”, африканські народи почали випрощувати, а то й силою викидати їх із своїх країн, як це було, наприклад, під кінець минулого року в Конго.

Китайські комуністи пояснили такий оборот справи зasadничою ворожістю кожного африканця до білої людини: москалі, мовляв, мають теж білу барву лиця, тому, хоч вони й комуністи, чорні сини Африки іх любити не можуть. Китайці — не білі. Значить, інстинктивного ворожого наставлення африканців до китайців немає, і розсадником комунізму в Африці повинні стати не москалі, а китайці.

Такі міркування спонукали китайського комуністичного ватажка Чу Ен-ляя наприкінці минулого року вибратися в подорож по Африці, щоб з’єднати африканські народи й племена для комунізму. Розуміючи силу націоналізму серед народів Африки, він у своїх розмовах і промовах під час відвідин майже нічого не говорив про інтернаціональний комунізм, а, навпаки, старався підхліблюватися національним почуттям африканців і — підсичувати їх ненависть до білих, як до недавніх поневолювачів, що, мовляв, намагаються знову уярмити чорного мешканця Африки.

З позиції національного ресентименту намагаються комуністи вести свою розкладову роботу, спрямовану на опанування світу, також у Середній та Південній Америці. Використовуючи соціальні моменти, комуністи все таки звертають у своїй пропаганді особливу увагу не на ці моменти, а на національне почуття, і нацьковують „латинські” народи проти „енкі”.

Коротко кажучи — і минулій рік приніс безліч доказів, що основною рушійною силою організованого життя людства є націоналізм. Здаючи собі справу з цього, ті політики й науковці, що недолюблюють з якихось причин націоналізм, намагаються дискредитувати його й лякати тим, мовляв — націоналізм є перепоною в організуванні тісної співпраці всього людства, а в сучасній добі така співпраця є конечністю. Ale люди, які дійсно розуміють те, що діється в світі, приходять до зовсім іншого висновку, а саме, що якраз здоровий націоналізм — здобуття і плекання власної національної незалежності і пошана національної суверенності й державної самостійності всіх інших народів — кладе здорові основи для широї тісної співпраці всіх народів на базі рівного з рівним, вільного з вільним.

Суспільні науки можна дефінівувати, як ті умові або культурні науки, що займаються діяльністю одиниць, як членів групи.

(Енциклопедія суспільних наук, ст. 3)

Катон

КОМУНІСТИЧНЕ „УГРОБЛЮВАННЯ” АМЕРИКИ

Кілька років тому Нікіта Хрущов заявив прилюдно на адресу американців і представників західноєвропейських країн: „Ми вас угробимо!”

У 1959 р., коли Хрущов був в Америці, на пресових конференціях і прийняттях запитували його, як він це буде робити. Появилися навіть карикатури Хрущова, як погребника. Він дотримав слова і... почав від президента!

Нікіта, як „старий воробець” (за його власними словами), старався вибрехатися якось і поставити цю проблему на історичну площину, мовляв, „в історичному процесі, по добі февдалізму, прийшла доба капіталізму, а після неї прийде доба комунізму, тобто — комунізм угробить капіталізм, бо такі шляхи розвитку людства, що їх „науково угрунтував Маркс”.

Однаке, Хрущов і за ним усі комуністи стараються всіми силами „сприяти” цьому нібито „історичному закономірному процесові”, і штогвають віз історії по похилій площі комунізму у пропасть нужди, невільництва, терору, забріханості, фізичного й духового поневолення, фальшування всякої правди, „відчоловічення людини” до звичайного „робота”, без людської гідності, моралі й людяності.

Це комуністичне „угроблювання” досі ще вільних країн, а в першу чергу Америки, ведеться різними способами, залежно від потреб і обставин.

Методи „угроблювання” такі: ідеологічні, пропагандивні, культурні, економічні і нарешті — терористичні, шляхом убивства найбільш невигідних осіб.

Большевики заманюють до себе з усіх країн, у тому числі й з Америки, різних невдах, розчарованих життям десператів, авантюристів, що шукають пригод і переживань, вічних малъкентів, фантастичних мрійників, упосліджених, сиріт, покривджених, з психічною уразою, з жалем до всього світу за свої життєві невдачі. Веіми цими людьми большевики опікуються, помагають їм матеріально, перевищують їх ідеологічно на фанатичних пропагандистів, — а далі й на майбутніх атентаторів, диверсантів, тілпільників, терористів. Після довшого вишколу відсилають їх назад

до їхніх країн і змушують виконувати різні підривні акції.

Власне одним з таких комуністичних диверсантів-терористів був Лі Освалд, що 22 листопада ц. р. застрілив президента Кеннеді двома розривними кулями („дум-дум”) у місті Даллес, у Тексасі.

Комуністичну пропаганду ведуть большевики шляхом видавання журналів, газет і книжок у різних мовах, що в Америці мають вільний обіг, хоч большевики в ніякому разі не дозволяють продавати американських журналів, преси і книжок у себе.

Такий односторонній „бізнес” виходить тільки на користь большевикам. На всі домагання тих, що бачать ясно велику небезпеку від наслідків цієї на широку скалю розвиненої большевицької пропаганди і домагаються заборони продажу комуністичної преси — чуємо з компетентних кіл таку відповідь: „Американський народ настільки політично дозрілий і вироблений, що немає чого боятися, щоб він повірив большевицькій пропаганді”...

Однаке, це наскрізь помилкове становище сучасної американської верхівки завдає великої шкоди Америці, бо чимраз більше американців вірить фальшам большевицької пропаганди.

Культурний обмін також приносить користь головно большевикам, бо американці мають дуже обмежені можливості в СССР, тоді як большевицькі „культуртрегери” мають найповнішу свободу в Америці! Приклад з проф. Барггорном!.

Економічна акція СССР проти Америки ведеться двома шляхами: 1) „демпінгом”, тобто продажем товарів по цінах нижчих, як на світовому ринку, і 2) політичними страйками, що їх комуністично наставлені юнійні „боси” організують без якоїсь розумної причини, тільки на те, щоб хаотизувати господарство Америки, спричиняти великі втрати або руйнувати оборонну промисловість, викликаючи перерви у праці, що вимагає найбільшої напруги, як, наприклад, на ракетних базах.

Це найбільш небезпечна большевицька зброя, що завдає вільному світові необчисливих втрат,

— але її можна знищити в зародку, якщо провести повний бойкот усіх советських виробів і продуктів, як витвір невільницької праці, якщо поставити поза законом усі „політичні страйки”, викликувані комуністичними агентами без поважних економічних причин. Система державного арбітражу між робітництвом і фабрикантами може усунути небезпеку неправданих страйків, викликуваних комуністами або їхніми агентами.

Америка, а з нею і весь вільний світ глибоко пережили трагічну смерть молодого президента-ідеаліста, що намагався повести цю країну вперед, до „нових обріїв” знання, буття та космічної комунікації.

Його ідеалістичне наставлення, сперте на християнському свіогляді, нікак не могло погодитися з большевицькою марксо-ленінсько-хрущовською фальшивою теорією та практикою, — і тому большевики вирішили угробити його наперед, а пізніше взятися до інших визначних діячів, щоб обезголовити вільний світ.

Цю диявольську практику московських большевиків обезголовлювання народів через політичні вбивства їхніх провідників — пережив найглибше український народ, бо ні в якому іншому народі большевики не вбили стільки провідних мужів, владик обох наших Церков, священиків, діячів, провідних селян і робітників, — як у нашому...

Годі їх усіх вичислиги, бо на це потрібна була б ціла книжка, але всі ми пам'ятасмо безконечний трагічний ланцюг большевицьких політичних убивств!

Всі ми переживали глибоко й болюче оті величезні, невіджалувані втрати, заподіяні большевицькими руками чи агентами. Однаке, ми з них витягали завжди відповідні, правильні висновки — безпощадної боротьби проти московського комунізму.

На превелике диво, досі американський народ, у його представниках, у пресі, у розмовах з сірою людиною вулиці — не виявив найменшого зрозуміння для большевицької небезпеки, що угробила загальнолюблена провідника сучасної Америки!

Загал американців не в стані усвідомити, що президента Кеннеді забив комуніст, вишколений у Москві, член прокастрівської організа-

ції. Можливо, що він був симпатиком китайської орієнтації, наставленої на „перманентну революцію” та війну з капіталістичним світом, без ніякої „передишкі”, як до цього примушений тепер Хрущов. Однаке, це не змінює факту, що комунізм — ідеологія, яка шляхом убивств поодиноких осіб, провідників або масового народовбивства — прямує до своєї потворної мети — заволодіти цілим світом.

Ще на самих початках комуністичних масакр над населенням цілих країн, у першу чергу — України Ленін заявив, що — „якби треба було знищити три четверті людства для заведення комунізму, — то комуністи не завагаються це зробити!” Комуністи навіть „випробовували” своїх чекістів та інших фахових убивників, доручаючи їм убивати своїх рідних, навіть батьків й матерей, щоб доказали, що вони „справжні комунари.”

Відома трагічна новелля Хвильового „Маті” в яскравих і брутальних рисах змальовує комуністичну диявольську методу — змушувати комуністів убивати свою матір для „торжества комунізму.” Далі вже нікуди йти на шляху до „відчловічення” людини, до позбавлення всякого почуття синівської любові, людяності, гідності, самопошані.

Хвильовий не видумав ніякої „фікції”, він змалював жорстоку комуністичну дійсність, що діє на наших очах уже 46 років, але — на жаль — люди у вільному світі ніяк не можуть зrozуміти суті комунізму, що виступає під плащем „демократизму”, „міжнародного братерства” та іншими фальшивими брехнями затуманює голови мільйонів вільних, але найвніших людей.

Навіть трагічна смерть президента Кеннеді з рук комуністичного фанатика не відкрила очей американського громадянства на комуністичну небезпеку.

Перша річ — чому американська влада дозволяє молодим людям їздити до СССР на вищі кіл у пропаганді комунізму, а потім вертатися назад до Америки й ширити пропаганду комунізму? Влада має повну можливість не дати пашпорта, а якщо хтось вийде без пашпорту до СССР, тоді може й повинна не впустити його назад. А якщо є якась надія на поправу чи відкриття очей на правду, то й тоді така особа

Андрій Конашевиг-Дубно

МОСКОВСЬКО-ПЕЙПІНГСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Другий період гострої полеміки та взаємних звинувачень між Москвою і Пейпінгом відновився в кінці жовтня. Центральний пресовий орган ЦК компартії Китаю „Женьмінь Жібао” вмістив чергову статтю, в якій з’ясовує світові історію конфлікту, називаючи Хрущова, а тим самим ЦК КПСС, неоколоніалістами і червоними імперіялістами.

„Женьмінь Жібао” твердить, що ідеологічні, економічні та політичні розбіжності між Москвою і Пейпінгом розпочалися не 1960 року, як подає Москва, а ще 1956 року, після 20-го з’їзду КПСС. „Ми заявляємо, — пише „Женьмінь Жібао” — що керівництво КПСС, не запитавши наперед братні компартії та не порадившись з ними, само вирішило на 20-му з’їзді низку проблем, які стосуються не лише КПСС таsovетського народу, але й інших компартій в соціалістичних та капіталістичних країнах і народів цілого світу. Під приводом боротьби проти культу особи, коекзистенції та мирного переростання капіталізму в соціалізм, а потім в комунізм керівництво КПСС розпочало брутально втручатися у внутрішні справи братніх компартій, проводити підрывну роботу проти їхнього керівництва, диктаторськими методами накидати власну волю світовому проле-

повинна бути під постійним наглядом, щоб не мала змоги діяти на шкоду держави.

Навіть мати Освалда заявила в телевізії, що поліція повинна була заопікуватися її сином, коли приїхав до Далласа Президент. Такі небезпечні, підозрілі люди повинні бути на обліку поліції та адміністрації, де працюють, щоб завжди можна було перешкодити їм виконати злочинний замах.

Типове американське „ай донт кер” характеризує американське життя, і тому можливі такі трагічні події, як вбивство президента Кеннеді...

Комунізм відповідальний за вбивство през. Кеннеді, бо він створив атмосферу, сприятливу для його виконання. Легковаження комунізму й комуністів та їхніх агентів сприяє Хрущову виконати його обіцянку: „Ми вас угробимо!”

таріятою, інтригами, наказами та недозволеними засобами усувати з керівних посад недогідних для ЦК КПСС відповідальних працівників в інших компартіях”.

Далі „Женьмінь Жібао” розкриває позалаштункову боротьбу між лідерами 64 компартій, які радили в Москві протягом листопада-грудня 1957 року.

Як відомо, за тиждень перед тою нарадою Хрущов розрахувався з маршалом Жуковим і з т. зв. „антіпартийною групою”. Китайська делегація на чолі з Мао Тсе-тунгом вимагала, щоб ЦК КПСС не записував до „Московської декларації наради братніх компартій” рішення 20-го з’їзду КПСС, як зобов’язуючих для інших компартій. Мао Тсе-тунг доводив Хрущову, що згадані рішення стосуються тільки внутрішнього життя ССР. „Однаке, — стверджує „Женьмінь Жібао”, — китайська делегація, враховуючи великі політичні труднощі в ССР, які постали внаслідок здемаскування культу особи Сталіна, пішла на компроміс”.

Хоч журнал не пише, яку ціну заплатив Хрущов Мао Тсе-тунгові за його компроміс, про це не тяжко здогадатися із листа ЦК КПСС з 14 липня цього року. В ньому пиється, що Мао на московській нараді заявив: „Якщо в атомовій війні загине половина населення всього світу, — це не страшно, бо друга половина збудує комунізм, і капіталізм, таким чином, назавжди зникне”. Так пише тепер московсько-большевицька преса, демаскуючи китайських „товаришів”. Але ЦК китайської компартії заявляє, що Москва перекручує висловлювання Мао: „Дійсно, він говорив 18 листопада 1957 року про можливість світової війни, але його виступ не був спрямований на те, щоб країни комуністичної системи розв’язали першими ту війну, а був спрямований на те, щоб у декларації, крім мирного співіснування, взято під увагу й третю світову війну, як один із засобів розгрому капіталістичного світу”.

21-22 вересня ц. р. опубліковано „Заяву уряду ССР”, в якій читаємо: „Китайські керівники проповідують необхідність атомової війни. Вони навіть намагаються теоретично обґрунтувати, що чим більше загине людей в атомовій

війні, тим ліпше буде для світової революції... КПСС стоїть на позиціях марксизму-ленінізму, згідно з якими світ може уникнути війни, а мирне співіснування можливе й між країнами з соціалістичною та капіталістичною системами"...

Наведені вище місця з полеміки між московським „старшим” та „рівноправним” китайським братом свідчать про крайню облудність пропонованого міжнароднім комунізмом мирного співіснування двох взаємно ворожих світів.

На 22-му з'їзді 1960 року Хрущов та його соратники змушені були „розвінчати” Сталіна. Чому? Про це вже багато писала західня преса. Для китайських комуністів це стало лише приводом, щоб розпочати боротьбу проти Москви.

Китай, як відомо, складається також з різнонаціонального населення. Там, крім кітайців, живуть уйгури, казахи, киргизи, таджики, дунгани, монгольці та інші народи. „Українська Радянська Енциклопедія” подає, що в Китаї живе близько 50 національностей, які заселюють 60% його території. Московський імперіалізм був теоретично обґрунтований запеклим російським шовіністом Ульяновим - Леніним. Марксизм став теоретичною основою для виправдання російського імперіалізму під знаком большевизму. Плянуючи московську колонізацію азійсько-африканських країн, Ленін у другій програмі комуністичної партії записав, що російський большевізм — це „міжнародний комунізм”, до складу якого належать усі компартії на земній кулі. КП Китаю також належить до „міжнародного комунізму”, отже Москва розглядає її як інструмент російського імперіалізму на азійському континенті.

Компартія Китаю заснована за вказівками Леніна в 1921 році. За допомогою советських збройних сил вона захопила 1949 року в Китаї владу. Після смерті „батька народів”, в 1954-1955 рр., коли Хрущов став валити культ особи, висуваючи себе на місце Сталіна, Мао заявив, що не Хрущов, але він, Мао, є правдивим наступником Леніна. Отже, йдеться про жорстоку конкуренцію між московським та пейпінгським комунізмом-імперіалізмом.

Треба визнати, що китайська демагогія щодо культу Сталіна спрітніша за московську.

Китайський офіціоз пише:

„КП Китаю стояла і стоїть на тому становищі, що Сталін робив помилки. КПК цього не заперечує. Сталінські помилки мають як гносеологічні, так і соціально-історичні форми. Деякі з них мають принципові риси, інші пов’язані з його конкретною працею. Певно, що деяких помилок можна було б уникнути. Проклинаючи Сталіна, Хрущов таврує його такими назвами, як убивця, злодій, бандит, газардовий картяр, деспот типу Івана Лю того, найбільший диктатор в історії Росії, дурень, ідот і т. ін. Якщо це так, то чи не виходить з таких заяв, що советський народ протягом 30 років жив не в умовах соціалістичного устрою, але під тиранією найбільшого диктатора в історії Росії? Якщо Сталін був деспотом типу Івана Лю того, то чи не виходить з того, що велика КПСС і великий советський народ, досвід яких наслідували й переймали народи цілого світу, був досвідом не диктатури пролетаріату, а досвідом, здобутим під пануванням феодального деспота?

Якщо Сталін був бандитом, то чи не виходить з того, що на чолі першої в світі соціалістичної держави довгі роки стояв якийсь бандит? Якщо Сталін був дурнем, то чи таке ствердження не є офіційним визнанням того, що вождем КПСС, яка протягом десятків років провадила героїчну революційну боротьбу, стояв дурень?

Якщо Сталін був ідотом, то чи не виходить з таких заяв, що головнокомандувачем непереможної советської армії, яка здобула перемогу в антифашистській війні, був ідот?

Хрущов називає Сталіна вбивцею. Чи це не рівнозначне з тим, що міжнародний комуністичний рух протягом десятків років визнавав своїм учителем вбивцю?

Якщо Сталін дійсно був картярем, то чи не виходить з того, що революційні народи світу визнавали картяра за свого прапороносця у боротьбі проти імперіалізму та реакції?

На яке ж місце тепер ставить сам себе Хрущов, який в часах сталінського керівництва брав найближчу участь у партійному та державному керівництві, а тепер б’є себе в груди або стукає об стіл п’ястуком, виливаючи брудні помії на Сталіна? Чи не на місце спільника вбивці та бандита або на місце

тих, які подібні до дурнів та ідотів? Звідки така злобна ненависть до Сталіна? Чи не є вона стверженням того, що керівникам КПСС бракує ідейності, сили та порядності, коли вони приховують власні хиби за лайкою на адресу Сталіна? Ще й досі Хрущов не відважується ознайомити советський народ і народи держав соціалістичного табору із змістом його таємної доповіді, яку він виголосив на 20-му з'їзді КПСС".

В часописі „Хунці”, що його розповсюджує на Заході ЦК КПКитаю різними мовами, в тому числі й російською, чигаємо про те, що досі старанно приховувала московсько-большевицька пропаганда:

„Одним із найбільших підлабузників Сталіна був Хрущов, — читаемо в цьому журналі. — Він називав Сталіна своїм найбільшим другом, соратником великого Леніна, найвизначнішим генієм, учителем і вождем людства, великим маршалом перемоги і рідним батьком. Якщо Хрущов не має короткої пам'яті, то він повинен пам'ятати свою промову, яку виголосив у Москві в січні 1937 рокі. Хрущов тоді говорив: „Вороги народу, підносячи свою руку на товариша Сталіна, підносили, таким чином, свою руку і на нас усіх, на робітничу клясу, на всіх трударів. Підносячи руку на товариша Сталіна, вороги народу підносили свою руку і на ученья Маркса-Енгельса-Леніна”. 6-го червня 1937 року на 5-ій партійній конференції Московської області Хрущов говорив: „Наша партія нещадно розчавить банду запроданців і зрадників, зітре з поверхні землі все троцькістсько-праве падло. Ми знищимо всіх ворогів дорешти, а прах їхній розвісмо на вітри”. Далі Хрущов говорив 8 червня 1938 року на Київській обласній партконференції: „Якіри, балицькі, любченки, затонські та інша сволота мали намір привести на Україну польських панів, німецьких фашистів, поміщиків і капіталістів. Ми знищили досить велику кількість ворогів, але ще не всіх. Ми повинні завжди твердо пам'ятати вказівки товариша Сталіна про те, що доки існує капіталістичне оточення, до нас постійно засилатимуться шпигуни та диверсанти”.

Газета „Женъмінь Жібао” додає до статті в журналі „Хунці” й таке: „Керівники КПСС

твердять, що Хрущов був активним творцем червоної армії. Алеж відомо, що за часів жовтневої революції він не був навіть комуністом, а в часи громадянської війни був лише низовим політпрацівником. Керівники КПСС твердять тепер, ніби Хрущов має найбільші заслуги під час вирішальних боїв вітчизняної війни ССР. Вони заявляють, ніби в часі сталінградської битви дуже часто чули голос Хрущова, і що він був „душею сталінградців”. Керівники КПСС офіційно заявляють, ніби великі осяги ССР у ділянці ядерової зброї та ракетної техніки — це персональна заслуга Хрущова, і за це називають його „космічним батьком”.

Слідкуючи за ходом гарячої полеміки між московськими і китайськими комуністами, можна зробити висновок, що до цього часу ані одна з сторін не здобула перемоги. І також ані тій, ані другій стороні не повелось ще очолити міжнародний комунізм. Компартія Китаю не ізольована, хоч до того й прямує Москва. На її боці стоїть компартія Альбанії, а також її підтримують компартії Північної Кореї, Японії, Північного В'єтнаму, Камбоджі, Тайланду, Бірми, Нової Зеландії. Впливова прокитайська течія існує в компартіях Індії, Венесуелі, Чіле. В Бразилії навіть постала нова прокитайська компартія, індонезійські, шведські та норвезькі комуністи стоять на невтральних позиціях у відношенні до КПСС і КПКитаю.

Москва до цього часу нічого не виграла. Хоч на її боці більшість компартій, вони досить часто критикують ЦК КПСС, дають йому поради і не бажають визнавати над собою зверхнictво „старшого брата”. Найголовнішим є те, що Москва вратила вже надію підпорядкувати собі інші компартії так, як підпорядкував був їх Сталін.

Про око далі відбувається обмін культурними делегаціями між Москвою і Пейпінгом, члени ЦК КПКитаю беруть участь в нарадах Комекону, не припиняються контакти між советсько-китайським та китайсько-советським „товариствами дружби” тощо.

25 жовтня м. р. відбулась в Москві зустріч Хрущова з учасниками „Третьої всесвітньої ради журналістів”. В цій зустрічі брали участь як комуністичні, так і „прогресивні” журналісти. На питання одного з журналістів про взаємовідносини між Москвою і Пейпінгом

Хрущов не дав конкретної відповіді. Він лише заявив, що було б ліпше для загальної справи советсько-китайську полеміку припинити і „виришальне слово надати часові”. Така виминлива відповідь Хрущова свідчить про те, що Москва рішила применшити запал, з яким ведеться полеміку.

Тим часом ЦК КПКитаю приготував нову серію статей, з яких одна була вже вміщена на сторінках „Женъмінь Жібао”. Китайці вже не грають у піжмурки, а просто називають Хрущова, отже тим самим і Москву, неоколоніялістом, великорадянським шовіністом.

В цій статті читаємо: „Спиряючи імперіялізмові, Хрущов не відрізняється від попередніх ревізіоністів, які прислуговувались колоніялізмові імперіялістів. Керівництву КПСС бракує відваги відмовитись цілковито від підтримки національно-визвольних рухів. Час від часу, діючи у власних інтересах, воно вживає деяких заходів, щоб показати, що ніби підтримує ці рухи. Коли ж придивитися до такої підтримки близьче, то побачимо, що керівництво КПСС ставиться або пасивно, або негативно до національно-визвольної боротьби народів Азії, Африки і Латинської Америки. Своїм змістом підтримка керівництвом КПСС національно-визвольних рухів фактично є захистом неоколоніялізму”.

На закид Москви, що ЦК КПКитаю веде расистську політику серед жовтошкірих народів, китайці відповідають: „Старші брати”, тобто советські керівники, є послідовниками німецького імператора Вільгельма II, який 50 років тому галасував про жовту небезпеку та про загрозу від новітнього Чингіз-хана”... ЦК КПСС вживає різних заходів, щоб підпорядкувати своїй генеральній лінії національно-визвольну боротьбу інших народів і змусити її служити російським національним інтересам. Вся сучасна хрущовська міжнародна політика прямує шляхом російського націоналізму, який нічим не відрізняється від великорадянського шовінізму”.

Відповідаючи на ці закиди, орган ЦК КПСС, журнал „Коммунист” (ч. 15 м. р.) заявляє прямо, що керівництво ЦК КПКитаю прямує до того, щоб „заступити марксизм-ленінізм маотсестунгізмом”, „іде шляхом антикомунізму, поступово винищую міжнародний комуністичний

рух, створюючи тим самим міжнародний рух троцькізму під своїм керівництвом”...

Далі „Коммунист” заявляє: „Якщо розбрат між братніми компартіями не буде зліквідований, то наслідки його для міжнародного комуністичного руху будуть надзвичайно тяжкі”. Москва закликає кожного комуніста, в якій державі він не перебував би, виконувати „інтернаціоналістичний обов’язок” і боротись проти керівництва КПКитаю, як антикомуністичного, троцькістського, догматичного, розбивацького.

Закордонні кореспонденти повідомили з Москви, що ЦК КПСС ніби вирішив скликати під кінець листопада м. р. нараду провідних членів компартій, щоб вилучити КПКитаю з комуністичного руху, проголосити її ворогом світової пролетарської революції, зрадницею національно-визвольної боротьби азійсько-африканських народів та затачувати її перед цілим світом.

Але сталося непередбачене: на пленумі ЦК КПІталії, на якому обговорювано советсько-китайський конфлікт, ухвалено, що китайські комуністи дещо помиляються в оцінці сучасних міжнародних взаємовідносин і недоцінюють катастрофічних наслідків атомової війни, але — не затачувано ЦК КПКитаю такими назвами, як сектанти, троцькісти, антикомуністи тощо. Навпаки, пленум визнав „китайських товаришів” правовірними комуністами, а газета „Уніта” в імені ЦК КПІталії заявила, що італійська компартія проти скликання московської наради. В наступних статтях „Уніти” повторюється наведені вище слова Хрущова на зустрічі журналістів („Правда” 27.10 м. р.) про потребу припинити полеміку.

Китайські комуністи вважають, що світова нарада компартій є конечною, бо вони, мовляв, мають незаперечні докази, які стверджують великорадянський шовінізм в політиці ЦК КПСС, російський імперіялізм і неоколоніялізм в азійсько-африканських країнах і т. д. Тому червонокитайська преса приділяє багато уваги пропозиції новозеландської компартії негайно скликати таку нараду. Треба думати, що ЦК КПКитаю має в проекті порушити на тій нараді також і справу китайсько-советських кордонів.

Відповідаючи на відкритого листа ЦК КПСС до всіх компартій з 14 липня м. р., Пейпінг за-

явив, що Москва з імперіалістичною метою, спрямованою проти „соціалістичної Китайської Народної Республіки”, зорганізувала була повстання в районі ріки Ілі на китайській території.

Цей район заселений казахами, уйгурами, киргизами, дунганами і таджиками. Советсько-китайський кордон в Середній Азії розділює ці народи на жителів західного, московського і східного, китайського, Туркестану. У 1862-78 рр. царська Росія збройною силою загарбала була район Ілі і в 1881 р. примусила китайський уряд підписати договір, згідно з яким Західний Туркестан припадав Росії, а Східний — Китаєві.

1931 року на теренах Східного Туркестану вибухло інспіроване Москвою повстання проти китайської влади. 1934 року червона армія окупувала Східний Туркестан і здушила повстання. Але 1942 року китайський губернатор Східного Туркестану, Шен Ші-цай, відірвав його від СССР і приєднав до Китаю, підпорядкувавши гомінданівському урядові. Москва в цей час воювала з гітлерівською Німеччиною. Однак, 1944 року з місцевого тюрксько-монгольського населення та московських офіцерів створено було „революційний національно-визвольний штаб”, який знову спровокував повстання і проголосив державну незалежність Східного Туркестану. В 1949 році, коли китайська компартія захопила в Китаї владу, Москва не зреяла своїх претенсій на Східний Туркестан. Навесні минулого року вибухнуло повстання проти червоного Пейпінгу, яке відбувалося під гаслом самостійності Східного Туркестану і... возз'єднання з советським Туркестаном.

Китайські комуністи заявляють, що вони діспонують оригінальними документами, які свідчать про участь Москви в цьому повстанні. Вони звинувачують також Москву в загарбанні Бурятської АССР аж по озеро Байкал і в накиненні невигідного для Китаю договору про російсько-китайські кордони по р. Амур.

Але при всьому тому важко підкреслити, що ЦК КПСС вважає й далі офіційно китайських „товаришів” комуністами і гарантує їм всебічну допомогу на випадок війни, а китайські „товариши” заявляють, що вони й далі будуть раз-

вивати та поглиблювати з СССР політичні, економічні та культурні зв’язки.

На тлі московсько-пейпінгському конфлікту вимальовується характеристична риса московської єдинодільмської еміграції. Коли „старший брат” припирає до стіни ЦК КПКитаю, то московські емігранти тішаться успіхами „великого російського народу”. Та коли порушується справу московсько-китайських кордонів, єдинодільмці всіх кольорів негайно здіймають крик. Разом з „жовтою небезпекою” змішують вони націоналізм поневолених в СССР народів, „український сепаратизм”, концепцію АВН, „бандеровцев” та ін.

Україні „жовта небезпека” не загрожує. Україна не загарбувала китайських земель, як зробила це імперіалістична Москва.

Важко передбачити, яким напрямком буде далі розвиватися конфлікт між Москвою і Пейпінгом. Але до збройного зудару між ними, очевидно, не дійде. Компартія, чи то советська, чи китайська, визискує поневолене нею населення, тримається терором, колонізує землі слабших народів. Для нас, українців, московсько-китайський конфлікт — це змагання двох клік за першенство в комуністичному русі. І тому нашим святым обов’язком є повсякденна боротьба протиожної компартії, кожного окремого її члена, незалежно від його національної належності.

Хоч китайський комуністичний уряд є відносно новий, то однак його армія оперувала, як бойова одиниця, впродовж останнього чвертьстоліття. В тому майже 20 літ складалися з серій індивідуальних битв за голе існування, оборонної непозиційної війни проти, в найбільшій частині, переважаючої сили вогня, устаткування і числа вояків. Тож цілком природно, що червоні китайські уми зуміли розвинуті рухому „неортодоксальну” теорію війни, що найшла свій вислів в многовидній партизанці, вартий того, щоб її серйозно студіювали військові тактики.

(Осанка Ф., Модерна партизанка, ст. 169)

Богдан Коринт

ВАРТІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ДОГОВОРІВ

Ми звикли думати, що крайня жорстокість у війнах, брак будь-якої етики між союзниками, ламання політичних договорів, підписуваних державами, є тільки далекими історичними фактами, десь із часів „темного” середньовіччя або з практики східніх сатрапів чи кривавих диктаторів старовинного світу. Ми вірили, що гуманізм XIX століття покінчив раз на завжди з такими війнами і що висока культура нашого століття не дозволяє такого роду негідних методів. Об'яви повного здичавіння москалів і німців вивели були нас із мрійливих настроїв, але під впливом міжнародної преси ми пояснили собі, що це, мовляв, діяли інстинкти московського люмпенпролетаріату, що це був вияв божевілля німецьких націонал-соціялістів. І ми знову схильні вірити, що в нормальних умовах це все явище проминальне, за виїмком московської імперії, яка впродовж віків утримується й росте терором і злочинними методами володіння.

А тим часом дійсність є інакшою: для сильних права слабих не існують, як не існували в попередній тисячолітній історії людства. Єдинодіюю калькуляцію у сильних держав є власний їх інтерес, який наказує часом поступитися слабшому і навіть дозволити йому жити власним державним життям. Поза цим єдиним чинником, з яким рахуються сильні держави, є величина спротиву слабого народу.

Цей закон політичної гри під час миру і війни в нинішніх „демократичних” умовах прикривається гарними аргументами. Диктатори не мають потреби рахуватися з опінією своїх рабів. Але демократії відчувають потребу пояснити часом, наприклад, перед парляментом, хід подій, вживаючи для цього примітивних оправдань, зрозумілих для маси громадян.

І так, 1939 року, під час кризи в чехо-словачькій республіці, в силі ще була англійська гарантія цілості ЧСР. Не зважаючи на це, Велика Британія погодилася на вимоги німців, і розвал Чехо-Словаччини прийняла мовчанкою. Таке погодження англійського уряду вияснив масам виборців прем'єр Чемберлен. Він заявив, що гарантії для ЧСР правно вигасли, бо дя держава сама себе розклала, погодив-

шиесь на незалежність Словаччини. І англійський „народ” заспокоїв своє демократичне сумління.

Це — тільки один з численних прикладів. Деякі варто відновити в пам'яті, зокрема ті, які ми переживали. Тільки на тлі фактів зможемо оцінити вартість договору з СССР про часткову заборону атомових експериментів.

Особливо характеристичними для нашого міркування є останні роки миру перед другою світовою війною. В той час взаємні — бажані й небажані — договори, гарантії кордонів і різномірні пакти неагресії сипалися, наче з чародійного мішка. Від 1933 року, коли підписано пакти приязни Німеччини з Англією, Францією, Італією й іншими, до 1939 року, читасмо у відповідних працях про союзи і договори майже всіх держав Європи. Англія дала гарантії Чехо-Словаччині, Польщі, Румунії і Мадярщині, а далі Греції, Туреччині. Німеччина 1939 року уклала пакти ненападу з Данією, Латвією, Естонією і ін. За кілька місяців з цих пактів не залишилося й сліду.

Це все були заходи, роблені на те, щоб викликати враження на коротку мету, щоб заскорчити противника, ввести в блуд союзника, збудити в нього волю до спротиву ворогові. Так, наприклад, договір Польщі з Англією і Францією 1939 року викликав хвилю радості серед поляків і мрії про в'їзд польських уланів до Берліну. Про вартість цього пакту польські державні мужі мали свій погляд, але поробити з нього свої висновки не мали мужності.

Перспективи закінчення другої світової війни викликали потребу приготувати новий поділ світу між альянтами, особливо між західними потугами і СССР. Цю перебудову Європи для майбутнього „справедливого” миру вирішено в Ялті 4-11 лютого 1945 року. У цих нарадах і договорах переможцем вийшов „дядько Джо” (конспіративне ім'я Сталіна проти німецької розвідки), а мир програв Захід. Зasadничих розбіжностей не було, бо те, чого ждав Сталін, було умовлене 1939 року в спробі проти німецького союзу Західу з Москвою. Проте, цікавими є деякі розмови, відомі нині

з протоколів, які допущено до публікації. Ось кілька уривків:

Протокол з 5 лютого 1945 р.:

,Сталін сказав далі, що він готов разом із ЗДА і Великою Британією боронити права малих народів, але ніколи не погодиться на те, щоб будь-які заходи однієї з великих потуг підлягали оцінці малих”.

,Нав’язуючи до теми про права малих народів, Черчіл заститував прислів’я: орел повинен дозволити малим птахам співати і не потребує цікавитися, про що вони співають”.

,Рузвелт розповів, що під час зустрічі з де Голем, цей останній порівнював себе з Жанною д’Арк, як духовим провідником, і з Клемансо, як політичним”.

Рузвелт:

,Щоб Росія дістала південну частину Сахаліну і Курильські острови, він не буде робити труднощів... Він, президент Рузвелт, вже тоді (у Тегерані) запропонував віддати СССР незамерзаючу пристань на кінці манджурської залізниці. (На китайській території — прим. В. К.). Президент Рузвелт сказав, що він не мав ще змоги говорити з Чіянг Кай-шеком... Він продовжував, що є дві можливості для того, щоб Росія дістала пристань: 1. беззастережна передача за договором з китайцями, 2. передача під міжнародною контролею.

Сталін:

,Є ще одне питання, зв’язане з манджурською залізницею. Царі контролювали залізницю, що йде з Манчугулі до Харбіну, а звідти до Дайрену і Порт Артуру, але також лінію з Харбіну на схід від Нікольська-Уссурійська, що лучиться з лінією Хабаровськ-Владивосток”.

,Рузвелт каже, що ще не говорив з Чіянг Кай-шеком, але й тут є дві можливості поладити справу: 1. віддати залізницю під безпосередню советську контролю, 2. віддати під контролю мішаної комісії, створеної з російських і китайських представників”.

,Сталін пояснив, що коли його вимога не буде задоволена, то трудно буде йому виступити перед советським народом і пояснити, для чого потрібна була війна проти Японії. Якщо ця вимога буде задоволена, тоді російський народ зрозуміє, що йшлося про його національні інтереси”.

,Рузвелт ще раз заявив, що він не говорив з китайцями, і що це — трудне питання. Сталін відповів, що здвою говорити з китайцями. Було б добре, якби російські умови були записані і затверджені трьома великими”.

Рузвелт: „Це можна буде зробити” ...

Це — уривки з ялтинських протоколів, з яких бачимо, мов на долоні, спосіб думання „великих”.

Для оцінки теперішньої ситуації спинимося на малій державі, Швайцарії, яка політично завжди старається втримувати невтральності.

У цій країні ведеться дискусія „за” і „проти” власної атомової зброї. Дискусію викликає факт, що атомова зброя відстрашую напасника, а мати її нині може кожна, навіть найменша, держава. Атомова зброя в нинішній ситуації може бути єдиним виявом сили і гарантам невтральності. Навіть сама спроба боронитися атомовими бомбами, навіть воля до оборони є позитивним явищем. Зразком такого ставлення справи є Франція, яка не тільки створила власну атомову зброю, але й переформувала свої наземні війська так, що вони можуть діяти як регулярна армія і як партизани. Такому ставленню справи сприяє територіальна розбудова харчового постачання.

У фаховій військовій пресі Швайцарії знаходимо цікаві думки до нашої теми. Читаємо там, наприклад, що союзи між малими і великими державами є для малих небезпечні, бо вони тоді попадають у залежність і змушені давати більше, як дістають. Тому Швайцарія старається додержувати повної невтральності, і в цій постанові не захищають її ніякі нові політичні консталіації і ніякі прямі дроти Вашингтон-Москва.

Інтереси малих держав, що є в союзі з великими, завжди служать інтересам великих. Поза тим союзи міняються, блоки розпадаються, нинішній союзник завтра може стати ворогом, і навпаки. Це знають добре державні мужі, і тому кожна держава, яка має для цього можливість, старається мати власну атомову зброю.

Мала держава в союзі з великою не може мати ніякого впливу на „політичні зміни”, що постають поволі або з’являються нагло. Вона може протиставити таким ситуаціям тільки постійність своєї політики”.

Ця цитата з книжки М. Якобсона „Дипломатія в холодній війні” тільки підкреслює становище малої Швайцарії. Зброяю Швайцарії є нейтральність, і йде тут не про почування, а про державну рацію. Ця нейтральність може бути тільки збройна, або взагалі вона не існуватиме. Нейтральність, як і кожна державна політика, є тоді певною, коли спирається на зброю, яку ворог бере поважно. Зброя мусить тяжіти на калькуляції противника і здержувати його від акції. Нині, коли існування держав рішається за чверть години, мілітаристи й політики калькулюють холодно і рахують тільки факти.

Так пише швайцарська преса. До цього ми можемо додати ще відомий факт, що Фінляндія врятувалася від поневолення Німеччиною і Москвою лише завдяки боєздатності фінляндського народу. Коли одного разу Гітлер за обідом заторкнув справу Фінляндії і один з присутніх заявив, що і Фінляндію треба буде після війни включити до здобичі, Гітлер відповів, що це не вдастся, бо з тим народом буде більше клопоту, як користі. Так само міркував, мабуть, і Сталін.

Московський договір про часткову заборону атомових проб викликав серед європейських політиків не абиякі турботи. Просто вони не вірять, що ЗДА не залишать Європу на поталу, якщо американським містам загрожуватиме атомова атака збоку Москви. Заяви американських політиків, що таке ставлення справи не відповідає дійсним намірам ЗДА, ніхто не бере поважно. „ЮС Нью енд Ворлд Ріпорт” пише, що загальна думка в Європі схиляється до твердження: московська умова — це пастка. Хрущов мас тепер добру нагоду спокійно поладнати конфлікт з китайцями.

Очевидно, в англо-саксонському світі, навіть у ситуації „або-або”, поважне місце займають питання виборів і торговельні інтереси. Так, наприклад, під час революції в Еспанії Англія вперше запізналася з летунською потугою Німеччини у воєнній дії. Таке зброяння Німеччини повинно було викликати зброяння Англії, але прем'єр Балдвін вирішив не порушувати

цієї справи. Перед ним стояли вибори, і справу зброяння могла б використати для себе партія лейбористів. Подібною справою, тільки більш парадоксальною, є заява голови американської сенатської комісії для закордонних справ, сенатора Фулбрайта під час недавньої „курячої війни”. Він заявив, що коли Німеччина не купуватиме американських курей, тоді Америка повинна відтягнути свої війська з німецької території.

Ще один приклад. Усім відомо, яке сильне напруження панує між Німеччиною і Ізраїлем. Здається, ні про яку співпрацю й мови не може бути. Відомо теж, що з тих причин між обома державами не встановлено дипломатичних стосунків. Але менш відомим є те, що в Німеччині вишколюються ізраїльські старшини не за якимсь особливим договором, а — на „запрошення” старшин бундесверу.

Уже наведені приклади з ділянки міжнародного політики дозволяють зробити певні висновки, а саме:

1. Сильні визнають тільки силу. І то не тільки силу збройну, але й силу духа, боєздатності народу, отже чинників потенціяльного спротиву, який виявиться, якщо слабий дістани відповідну зброю в свої руки.

2. Договори міжнародного характеру важливі тільки тоді, коли діють у незмінній ситуації. А що сьогодні нема нічого стабільного, то й договори не мають стійкості. Це визначив де Голь тими словами: „Договори, як молоді дівчата і як рожі. Їхня тривалість така, яка є!”

Моральний закон як формальна раціональна передумова користування свободою зобов’язує нас вже сам собою, незалежно від якоїс цілі, як матеріяльної умовини; але крім цього визнагає для нас, і то справді априорно, кінцеву мету, що до неї змагати вона нас зобов’язує, і ця мета це і є найвище в світі добро, яке тільки можливе через свободу.

(Кант: Kritik of Judgment, Лондон 1892, ст. 380).

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

МІРЯЙМО СИЛИ НА ЗАВДАННЯ

(З річних нарад ООЧСУ)

Прагнення до свободи замало. Правда, таке прагнення вроджене кожній людині, але також правда, що свобода це така квітка, яка, на жаль, сама не цвістиме в політичному кліматі без дбайливого культивування. І саме Управи Відділів і членство Організації Оборони Чотирьох Свобід України (свободи слова, свободи совісти, свободи від страху і свободи від зліднів) завжди здавали собі справу з того, що ніхто Україні свободи не дасть, ніхто не виборе її нам, що лише виконуючи трудну працю буднів, зможемо наблизити день визволення, Великдень України. І що для цього треба „міряти сили на завдання, а не завдання на сили” (Міцкевич).

Іншими словами, одним із основних мотивів, одною з основних засад, що пронизувала звітування про працю на місцях, зокрема в доповідях членів Головної Управи, було чітке усвідомлення, що всі ми мусимо міряти наші сили на величину небезпеки, яка загрожує Батьківщині, міряти сили наші на сили ворога.

В обличчі такої настанови, якими ж дрібними виглядають ті люди, що час від часу зчинають крик, мовляв, ООЧСУ десь там і щось там збирається опановувати, так, ніби це — основне і на потребу України.

І добре сталося, що обидві наради не забагато уваги присвятили саме оцінці наших еміграційних політичних середовищ. Зате проведено об'єктивну оцінку стану членства включно з цифрами, зроблено аналізу міжнародного положення і стану в Україні, зокрема в знаменній під кожним оглядом доповіді д-ра М. Кушніра п. н. „Еміграція і край”.

Згідно з обіжником Головної Управи ООЧСУ ч. 12 (ХII) 1963, нарада в Нью Йорку в дні 7 грудня для Відділів ООЧСУ з округ Нью Йорк, Пенсильвінія, Коннектикат, Нью Джерзі, Меріленд та Дистрикт Колумбія і друга нарада в Дітройті в днях 14 і 15 грудня для решти Америки складалися з: а) звітувань Відділів, б) напрямних Головної Управи, в) дискусії і заключного слова. Окремо в рямцах нарад, але з розрахунком також на гостей, стояла доповідь члена Головної Управи, д-ра М. Кушніра, що викликала зрозуміле зацікавлення і піднесла загальний настрій. Загал членства висловив

побажання, щоб ця доповідь була видана друком.

Звітування з місць виявили назагал добрий моральний і політичний стан членства, якому доводиться поборювати загальну еміграційну оспалість і безглузді творення дрібних організацій для виключно репрезентаційних цілей, а не для посилення громадської чи політичної активності, доводиться поборювати явні й приховані вияви радянофільства, пропаганду деонаціоналізації і всякі інші коекзистенційні дурійки.

Через брак місця в журналі подаємо лише деякі моменти із звітувань і дискусій:

На терені Ньюарку Відділ ООЧСУ, хоч і дещо послаблений через неактивність деяких колишніх провідних членів та через конечність зміни домівки, залишається єдиною силою, що ще може щось зробити. Ідейна постава членства добра, але відчувається брак динамізму. Журнал „Вісник” подобається. Треба живішого контакту з Головною Управою.

Відділ в Нью Йорку: відчувається деяке збайдужіння до справ громадсько-політичних не так серед членства Відділу, як в цілій громаді. Потрібні якісь ін'єкції. Інтелігенція відтягується від участі в роботі. Управа зредагувала і видала брошурку „Що таке ООЧСУ”. Якийсь вплив на діяльність Відділу має переселення українців з Мангеттену до Квінсу і інших підміських околиць.

Відділ у Вілліамстоні задекларував половину прибутку з вечорниць вислати на пресовий фонд „Вісника”.

Відділ у Гартфорді має 70 членів і нав'язав тісну співпрацю з іншими суспільно-політичними організаціями. Моральний стан членства задовільний. Звітодавець висловлює побажання, щоб Головна Управа висилала до Гартфорду доповідачів на актуальні політичні теми, так, як це було з виступами п. Я. Стецька. Головно треба поборювати радянофільство, бо воно значно притуплює чуйність і охоту до праці серед членства.

Відділ у Філадельфії має свої впливи в місцевому сильному Відділі УККА. На терені міста є 116 організацій, але „чорну роботу” приходить виконувати ООЧСУ'ївцям. Тепер заку-

пили дім. Було багато труднощів з часописом „Америка” із-за тенденцій його редактора. В побажаннях звітодавець висловлює конечність допилювати справи переходу членів з молодечих організацій до ООЧСУ. Висловлюється за творення жіночих секцій.

Відділ у Пассейку. З успіхом пройшла голода маніфестація. Відзначено річницю смерті сл. п. Ст. Бандери, Листопада, готується відзначення 22 січня і т. д. Шкодить внутрішнє розсварення. Членство треба привчити до пошанування авторитету ним самим обраних органів.

Відділ у Картереті відчув зміну календаря у переведенні коляди. Відбув 5 засідань Управи, 9 ширших сходин. Всі члени точно вирівнюють свої зобов’язання.

Відділ у Йонкерсі пересвідчився, що коли поставити перед громадою конкретні завдання, тоді праця йде успішніше. Дискусійні вечори виявилися добрим інструментом для пробудження думки і праці. Кольортус 10 „АБН-Корреспонденц”. Немає напруження між Пластом і СУМА. Почалася збірка на пресфонд „Вісника”.

В Джерзі Сіти відбулася успішна доповідь б. прем. Я. Стецька. Успішно працює найстарша „Рідна Школа”.

Відділ у Балтіморі має мужеський хор, активно допомагав у праці Комітету побудови пам’ятника Шевченкові.

Відділові в Амстердамі вдалося притягнути до співпраці другу генерацію — дітей старих емігрантів. Звітодавець підкреслює важливість фінансово-господарської бази. Домагається від Головної Управи більшої уваги до зовнішньополітичної роботи. Також вітав би появу квартального бюллетеню, що подавав би становище до всіх справ.

На Відділ у Вашингтоні стадає відповідальність за Відділ УККА. З визначніших подій треба згадати доповідь п. Я. Стецька „Місце України в світі” і наласти „Вашингтон Пост”.

У Трентоні труднощі в співпраці Відділів ООЧСУ і СУМА. „Вісник” заслуговує на признання. Потреба на англомовну літературу з українською тематикою і більшу активність на зовнішньому відтинку.

В Піттсбурзі помітний спад. Голова ЦК АБН, крім доповіді, мав інтервю в телевізії. Приватна радіопрограма допомагає нашій справі.

У Перт-Амбой існують можливості для зовнішньополітичної роботи, але треба допомоги з Головною Управою. Передплату на „Вісник” не поставлено як слід. Контакт з американськими молодими консерваторами не досить живий. Звітодавець передає учасникам наради привіт від Владики Ярослава.

Відділ у Рочестері розрахувався з Головною Управою на 100%. Налагодив співпрацю з Відділом АБН. Звітодавець вважає, що переведенням всіх збірок повинна керувати Головна Управа.

Бетлегем просить продовжити реченець збірки на видання творів Д. Донцова. Пропонує наступні збори Управ Відділів скликати в тепліших місяцях.

Відділ у Нью Бронсвіку охоплює декілька місцевостей. Має можливості для роботи, але потребує допомоги людьми для контактів.

Відділ у Чікаго має 250 членів. Відбув 3 ширших сходин, відзначив день 30 червня і день смерті сл. п. С. Бандери, брав участь у великій голодовій маніфестації. У квітні в Чікаго відбулася доповідь п. Я. Стецька, сполучена з банкетом, в якому взяло участь понад 500 осіб, зокрема пп. Керстен і Катнер, з виступом по радіо і інтервю для американської преси. У фестивалі національностей українська група за презентувала себе добре головно завдяки вкладові праці п. Целевич. Відділ вислав протест проти акції „Вашингтон Пост”, співпрацює з Лігою, а проте „відчувається, що життя накидас нам політику, а не навпаки. Виглядає так начеб то ми ще не знайшли тієї ділянки життя, що іншим дає змогу мати видні і намацальні успіхи, як, наприклад, організація фінансових станиць. Зудар з москалями маємо радше на низах, а треба б мати на всіх рівнях і площах”. Зміна календаря причиняється до суперечок між Відділами ООЧСУ і СУМА.

В Клівленді саме відбулася зміна в проводі Відділу ООЧСУ. Праця не зупиняється. Відділ СУМА активний, але бракує там виховників. Звітодавець висловлюється дуже рішуче за зміну формату і побільшення числа сторінок „Вісника”. „Не відкладати цієї справи, бо саме тепер найкращий психологічний для цього момент”.

У Дітройті визвольний фронт надає політікум всій громаді. Завдяки д-р. Климішинові АБН пожувавлює свою діяльність. В питанні

Д-р Михайло Кушнір

АДМІНІСТРУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЮ

Література в советській системі є одною із ділянок державної адміністрації, так, як індустрія, сільське господарство чи охорона здоров'я. Але ділянка літературної творчості має ту властивість, що вона не піддається так, як інші ділянки, постулатам раціонального адміністрування. Одним із цих постулатів є узгіднювання протилежних тенденцій, що виступають у різних сферах людської діяльності. Від

~~~~~

змісту роботи звітодавець підкреслює важливість трьох елементів: а) культури (Інститут Культури), б) розбудови фінансового запілля (кредитівки) і в) студентства (ТУСМ діє і повинен нав'язати тісну співпрацю з СУМА). Звітодавець згадує про успішний виступ п. Я. Стецька. В побажаннях до Головної Управи просить про частіші відвідини. Пропонує нову форму співпраці трьох сусідніх Відділів ООЧСУ, зокрема щодо виміни мистецькими силами.

Відділ ООЧСУ в **Боффа** проводить квартальні засідання всіх організацій Близького Фронту і надає тон також в громаді. Звітодавець пропонує такі наради, як ця, проводити разом з іншими організаціями. „Вісник” добрій, але — „даймо йому більшу підтримку, будьмо щирі супроти себе самих!”

Після звітної частини окремі члени Головної Управи подавали напрямні своєї роботи. Про міжнародне положення і нашу внутрішню політику, заторкуючи інші загальні справи включно з видавничими, доповідав Голова Головної Управи, мігр. Е. Лозинський. Суспільно-політичним, організаційним та фінансовим справам і пресовому фондові „Вісника” присвятив свій виступ мігр. І. Винник. Про світоглядову, політичну і іншу тематику „Вісника”, про тематичну проекцію статей в наступному році, про силу і слабість ворога, про працю Редакції та співробітників говорив С. Галамай. Про завдання і методи праці на відтинку культури і Українського Народного Університету доповідав д-р М. Кушнір.

Без перебільшення можна ствердити, що всі ці доповіді заслуговують на те, щоб їх повністю надрукувати в „Віснику”.

(Продовження в лютневому числі)

дання першенства одній із цих тенденцій може в певних умовах привести до викривлення властивих цілей адміністрування. В промисловій продукції надмірне змагання осягнути кількісні ефекти впливає звичайно на погіршення якості. Високі цифри продукції служать тоді пропаганді, але низька якість позбавляє продукцію ужиточності, бо вона не знаходить споживачів. Внаслідок надмірного натиску на розвиток важкого промислу в Советському Союзі бракує на ринку предметів першої потреби.

Література і промислова продукція

Завдання погоджувати протилежні напрями в промисловій продукції може зустрічати труднощі, особливо, коли про перевагу одного напрямку рішає не мотив суспільної корисності, але доктрина. Ці труднощі не є, однак, непоборними, бо всі чинники продукції містяться в засязі адміністрації і скоряються її волі. Адміністрація може поставити кількісну продукцію так, щоб не зробити шкоди якості, може устійнити властиві пропорції між розвитком важкого й легкого промислів. Господарський плян може визначити норми для різних ділянок продукції, а виконання норм забезпечують в разі потреби численні засоби адміністраційного натиску, як організування „соціалістичного змагання” і „трудових зобов’язань”, обов’язкова праця в наднормових годинах і т. п.

Інакше з літературою. Основним постулатом адміністрування советського типу в стосунку до літературної творчості є її політична корисність. Чинник політичної корисності підлягає контролю адміністрації. Вона може відповідно інспірювати творців, добирати тематику їх творів, системою „соціальних замовлень” змусити їх підпорядкуватися політичним директивам. Але цей постулат треба погодити з іншим, який цілковито висміується з-під адміністраційної контролі і не дає скопити себе в норми пляну: з постулатом мистецької вартості. Поповнений натиск на політичну корисність літератури веде до занiku її емоціональних вальорів. Літературний товар, витворений в цих умовах, втрачає свою корисність, бо не знаходить споживачів. Ба, що більше, перестає бути літературою.

Історія російської літератури советського періоду, як і літератур уярмлених червоною Москвою народів — це історія боротьби цих двох протилежних заложень: політичного утилітаризму і літературних вартостей. Заложення утилітаризму було особливо чітко й рішуче наголошене за життя Сталіна, осягаючи свою найвищу точку в інструкціях Жданова. Воно довело советську літературу до упадку. Політика партії руйнувала таким чином свої власні цілі.

Ревізія метод

Період по смерті Сталіна став у Советському Союзі періодом обмеженої ревізії сталінських методів владіння. Ці методи виявили малу успішність в багатьох ділянках советського життя, викликаючи внутрішнє напруження, а на думку Заходу вони діяли навіть провокаційно, часто осягаючи протилежний до наміреного вислід.

Хрущов, наслідник померлого сатрапа, не міг уже дозволити собі владіти тільки з допомогою погроз і терору: він зайняв примирливішу поставу всередині країни і елястичнішу поставу назовні. Засада політичної успішності бере покищо верх над засадами сталінської ортодоксії. Це в жадній мірі не є відступом від московських імперіалістичних цілей, чи пак імперіалістичних цілей комунізму, але цього вистачає, щоб викликати в світі неокреслені надії, щоб викликати враження, що йдуть якісь зміни, щоб викликати настрій очікування.

І не тільки Захід зрозумів так нову советську тактику: її так само сприйняли суспільства на терені всієї московської імперії, а передусім найчутливіший реєстраційний апарат суспільних настроїв — література.

Советська література посталінського періоду почала поволі визволятися з пут адміністративної контролі, відгребуючи з-під наверстування пропаганди людину й її життя. В літературних журналах з'явилися статті, автори яких атакували соцреалізм, домагалися свободи літературної творчості й окреслювали по-передню творчість, як „технологічну”. Появилися „Відлига” Іллі Еренбурга, „Пори року” Вері Панової, „Гости” Зоріна. Крізь літературу почала перепливати неначе хвиля свіжого повітря, відблиск розбуджених надій, намагання зірвати з канонами соцреалізму. Чинник по-

літичної корисності був загрожений, літературна творчість стала в обличчі небезпеки „стихійності”. І тоді натиснено на гальма.

З'їзд советських письменників у 1957 році знову повернув літературу на ґрунт доктринальних зasad, наказуючи її іти стежкою, що її визначає партія. Але це не був цілковитий поворот до минулого: стежка неначе поширилась, в її межах постала можливість добирати форми і теми творів. Література має далі плисти між Сциллою схематизму і Харибою натуралізму, уникаючи „безконфліктності” і „лакерництва”, з одного боку, а пессимістичних оцінок советської дійсності — з другого.

„Советська література, — читаємо в зверненні ЦК КПСС до учасників з'їзду, — зазнала шкоди внаслідок виявленої в деяких творах тенденції ідеалізувати дійсність і промовчувати конфлікти... Інші пішли задалеко в напрямі натуралістичної критики, стягали наклепи на советське суспільство, ставлячи советському народові несправедливі й неоправдані закиди”... З'їзд, дестосовуючись до цієї рецепти, визнав „Відлигу” і „Пори року” невдалими творами, але не затарував їх авторів, що більше, навіть вибрав їх до управи спілки. Доба Жданова минула, але які вигляди на майбутнє?

Вказівки Центрального Комітету партії не були під цим оглядом ясні. Послаблення партійного нагляду над літературою може піднести її на дещо вищий рівень, але ставить письменника в позицію непевності. Як, залишаючись оптимістом, уникнути схематизму? Де закінчується дозволена критика советської дійсності, а де починається „натуралізм”? Який письменник може бути певним, що йде правильним шляхом, а не застряг уже одною ногою в трясовинні формалізму? Точні інструкції Жданова не залишили принаймні місця для сумнівів, псевдолібералізм Хрущова крис в собі засідки. Поширення вікна тюрми, в якій перебуває советська література, може впустити дещо світла, але не дає свободи в'язнів.

Реєстрація помилок

В чому офіційні советські чинники добавали помилки в адмініструванні літературою сталінської доби? Майже всі советські автори на терені СССР, як і в сателітних державах, стверджували, в період т. зв. „відлиги”, що голов-

ні помилки виявилися в тенденціях командувати, вести творців „за руку”, визначати їх творчій праці „завдання безпосередньої спільнотно-політичної дидактики” або „ілюстраційні” функції. Методи політично-ідеологічної праці не були — на їх думку — властиві: замість переконування, застосовано „покриування, таврування, засуджування”. Це привело, на їх думку, до занiku творчої діяльності не одного з поважних письменників і мистців, а інших, деколи попросту тільки конъюнктуральних хитрунів, штовхало на бездоріжжя і манівці схематизму, лякерництва й ілюстраційності. „А користь збирали хіба тільки вороги комунізму: от, дивіться — вони говорили — до чого доводить соцреалізм”.

Далі партійні адміністратори літератури підкреслюють, що недостатнє знання противника веде до ухиляння від „явної, одвертої дискусії з конкретними проявами чужої чи ворожої ідеології в ділянці культури” і внаслідок того в творчих середовищах панує нудьга, „стиль урядової легковатості”, брак відчуття ворога, послаблення боротьби.

Зокрема в Україні „специ” від літератури наголошують, що письменникам бракує знання не тільки противника, але й „щоденної дійсності народу, який буде комунізм”. На їх думку, — одною з причин схематизму в ділянці літературної творчості було відірвання письменників від життя, від зв’язку з масами. Коли тавровано схематизм і творчість, обліплена кашею лъозунгів, вона почала схилятися в напрямі натурализму, себто „краслити здеформований пессимістичний образ дійсності. Тим часом, кажуть вони, суть речі засновується на баченні фактів „із самої середини мас і водночас із пташиного лету”.

Всі ті помилки адміністрування літературою і її творцями спричинились до того, що советська література не могла досі належно виконувати своєї основної функції — функції політичної корисності. Але й її другий бік, себто мистецькі валори, виглядають теж дуже невідрядно. Завжди політично-ідеологічна витриманість такого чи іншого твору вирішувала його долю, — не зважаючи на прикрі недоліки, а то й цілковитий брак будь-яких мистецьких та емоційних вартостей. А коли маси відмовлялися „споживати” такого роду творів, їх

визнавано ідеологічно незрілими, хоча причиною байдужності була в значній мірі не ідеологія, а мистецька вбогість.

Де шукати надіннення?

Офіційні чинники добачають вихід із цієї ситуації в сміливішій творчій ініціативі, придбавленій у попередньому періоді. Але до кого має письменник звертатися за надінненням для своєї праці? Очевидно — до партії. „Здається, наші письменники і мистці, — пише московська „Правда”, — відчувають деколи брак житого, особистого контакту з людьми, що керують нашим політичним, державним і господарським життям”. Розмови з цими людьми могли б не тільки „допомагати творцям краще розуміти трудні явища нашого життя”, але та-кож „осмілювати творчі задуми, побуджувати рух думки на високому рівні, розвивати здібність до ширших узагальнень”.

Адміністратори літератури переконані, що письменник, пущений самопас, може легко заблудити, в кожному разі не матиме певности, чи йде він по визначеній стежці, чи сходить у багно ересі. Розмова з високим партійним чинником розвіє його сумніви й унапрямить відхилення. Він зможе тоді сміливо взяти перо ійти до мети без побоювання і вагань. Очевидно, адміністратори літератури стоять твердо на становищі, що уявлення про суверенність мистецтва, які час від часу виринають ще тут і там, уявлення про те, що творці самі для себе є найбільш авторитетними суддями — мусить зустрітися з найрішучішою відсічкою.

Є в цьому всьому своєрідна гра суперечностей, що є прикметою багатьох ділянок советського життя. Облегшується контрольний на-тиск, щоб крізь щілину, яка при цьому постала, впустити дещо світла, а водночас мистецеві наказують шукати надіннення там, куди вже жадний промінь не доходить — у представників партійної гієрархії. Створюється зачароване коло, ілюстрація неможливості вибрести з дилеми, створеної бюрократизацією творчості.

Перфекціонізм à rebours

Отже йде про погодження мотиву корисності з мотивом літературної вартості, про переформування літератури в успішніше знаряддя партії. Література, в інтенції партійної гієрархії, має, оперуючи властивими їй засобами, по-

П. Добрівлянський

ГІРШЕ ЯК КРИВАВА ПЛАТА

(З приводу 30-ої річниці голоду в Україні)

Тридцять років тому український народ під червоно-московською окупацією склав на вітари кровожадного московського Молоха гірше як криваву жертву: життя приблизно семи мільйонів українських селян, що загинули страшною голодовою смертю.

За що? Чому?

**

Передусім — за своє довір'я до „слов'янського брата”, московського народу.

Загарбницька, підступна і зрадницька політика Москви супроти України від дня підписання Переяславського договору до часів Мазепи, страшні звірства московських наїзників під час і після визвольної війни гетьмана Мазепи, коли москвина „догнали й перегнали”

біч партії і поліції, боротися за виховання „нової людини”.

Тематику соцреалістичної літератури з ко- нечності обмежують утилітарні мотиви. Складність людської психіки і зв'язана з нею ділянка індивідуальних переживань, почувань і пристрастей — для неї недоступна. Советська людина майбутнього — це людина з грубо тесаною психікою, здібна тільки до певних типових емоцій, опанована одною тільки пристрастю — пристрастю продукції. Внутрішні конфлікти, відтворювання іrrаціональних сторінок людської природи — „пережитки капіталістичної доби” і в комуністичному суспільстві мають належати до минулого. Тематика доби „будови комунізму” — це переможна боротьба нових ідей з примарами буржуазної спадщини, з „релігійними пересудами”, з усім, що перешкоджає матеріалістичному розумінню світу. Є в цьому рід перфекціонізму *à rebours*, віра в можливість зasadничого спрошення людської природи, уліпшення психіки людини по лінії директив Центрального Комітету. Ця мішанина пропаганди, фікції і психологічного примітиву не може створити літератури, але відтворювання правди життя було б контрреволюцією. Отже, залишається нудота, в ідкіх випарах якої завмирають таланти і згасає творчий запал.

орди Джінгісхана у мордуванні не тільки мужеського населення України, але й жінок, старців та немовлят, безпощадне винищування всіх проявів вільного життя українського народу на протязі двох століть московської неволі — все це дало українцям виписану розпеченим залізом на їхніх спинах відповідь на питання, ким для них є московський народ: братом чи катом. Дошкульний історичний досвід „братього співіснування” українців з москвінами скопила народня мудрість у пришовідді: „З москалем дружи, а ніж у руці держи!” Тобто тоді, коли тобі здається, що москаль став тобі другом, будь належно приготованим відбити несподіваний удар зрадницького москвина.

Цього історичного досвіду і цієї остороги не смів український народ забути ніколи.

Але в переломових роках 1917-1921 надто велика частина українського народу забула, зігнорувала чи щонайменше злегковажила собі це. „Ta ж тільки московські царі і їхні вельможі були катами України, — казали вони. — Московські робітники й селяни не такі”.

А які? Це показав 1933-їй рік. У висліді продуманого, свідомо приготованого московським „робітничо-селянським” урядом і безоглядно проведеного ним пляну віддало у спазмах голодової смерті своє життя сім мільйонів українських селян.

**

Подруге, — за те, що провідна на той час верства українського народу зрадила український націоналізм, поклонилася чужому бовванові, інтернаціоналізмові й визнала його своїм політичним „богом”. У вирішний час, коли в руках тієї української провідної верстви лежало рішення про майбутнє українського народу, вона проголосила питання національної суверенності „неіснуючим питанням”. Замінила синьо-жовтий прapor державної самостійності червоною шматою „інтернаціонально-клясового” божевілля, виреклася піднесеною так голосно Миколою Міхновським клича „За самостійну, ні від кого незалежну Українську Державу”, взяла собі за клич винничен-

ківський: „За всеросійську народню республіку трудящого люду” і в ім’я „соціалістичного антимілітаризму” розв’язала українську армію в той час, як московські „брати-соціалісти” проголосили Україні війну й гарячково заходилися організувати червону армію, щоб втопити у морі крові волю України так, як це два віки перед тим зробив був їхній цар Пьотр.

**

Потретє, — за те, що надто велика частина українського селянства у той час, як у його руках була зброя, піддалася агітації „українських” соціалістів — винниченків, поршів, феденків та інших паливод, кидала зброю і залишала ряди української армії, поспішаючи до свого села по „земельку”, бо „національна армія потрібна тільки українським панам для придавлення прав трудящого українського люду”.

Вважаючи, що московські большевики несуть більше щастя для українського трудящого люду, аніж Українська Центральна Рада, Винниченко проголосив нейтралітет у час, коли московські большевики в Києві намагалися задавити в зародку проголошену Четвертим Універсалом державну самостійність України, а під Крутами московські садисти домордовували юних українських патріотів, що своїми грудьми наважились захищати Київ. Надто велика частина українського селянства у той вирішальний момент прийняла ту „мудрість” Винниченка за свою.

„Не панську самостійну Україну, а загірню комуну треба нам будувати”, — гукали після того укаїсти із Хвильовим, Шумським і Скрипником на чолі. Завелика частина українського народу послухала їх. І за все те прийшлося в аж надто скорому часі скласти жахливу плату — сім мільйонів жертв голоду, продумано зорганізованого московськими „товаришами-соціалістами”.

**

І, врешті, за свої дитячі сподівання на інтервенцію „культурного Західу”. „Захід напевно стане в нашій обороні, Захід напевно буде інтервенювати збройно проти варварських замірів Москви”, — твердили ті, що висмівали орієнтацію на власні сили й плюгавили правду, що краще їй чесніше загинути в бою із збросю

в руках, аніж виголодженим кістяком під власним тином.

Сумління Західу не защеміло ні на мить від стогону загибаючих голодовою смертю мільйонів українських селян. Президент Франції Ерріо і багато інших визначних політиків Західу побували тоді особисто в Україні і — замість трупів померлих з голоду, що лежали скрізь по сільських дорогах, бачили . . . , добробут квітучої соціалістичної країни!”

**

Жахлива, небувала в історії світу загибель голодовою смертю сімох мільйонів селян найбагатшої в світі збіжжям України — це важке обвинувачення перед Богом, перед усім світом і перед історією проти московського народу в продуманому й безжалісно проведенному акті народовбивства.

Голодова трагедія 1933-го року є також важким обвинуваченням проти західних держав, які мовчки придивлялися до масового винищування українського народу і навіть удержували приязні політичні зв’язки з урядом СССР, тобто з бандою злочинців.

Але, разом із цим, це теж важке обвинувачення проти українських соціалістів, — винниченків, поршів, феденків, паливод, — у тому, що вони, опинившись примхюю долі при кермі української державності в 1917-18 рр., провели у найбільш загрозливий для України час при помочі розкладової демагогії морально-політичну демобілізацію українських мас, а при помочі офіційних законів і декретів про демобілізацію армії спаралізували могутній вибух стихії відроджених національних почувань і тим промостили большевицькій Москві шлях до нового поневолення України, до наложення на український народ ще важчих кайданів, ніж царські, і до . . . проведення дияволського пляну масового голоду. Це теж важке обвинувачення проти „українських” укаїстів, — скрипників, шумських, хвильових, — у тому, що вони дурманом „загірної комуни” і „радянської, соціалістичної України” приспали сторожкість українського народу і зробили з нього обезвладненого пацієнта для страхітливої московської операції.

**

Більш як кривава плата українського народу в 1932-33 рр. — сім мільйонів жертв пляно-

Олександр Масляник

ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ НТШ ЯК АВТОНОМНИЙ ІНСТИТУТ

Відзначаючи в цьому році велику річницю української науки — 90-річчя Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, до речі буде згадати про Природознавчий Музей, як окремий автономний Інститут НТШ, і велике завдання, що їх він виконував.

Природознавчий Музей НТШ засновано за ініціативою проф. др-а Івана Раковського в році 1912. Українські природники-натуралісти, проф. д-р Степан Рудницький, д-р Ю. Полянський, Степан Полянський, Степан Пашкевич, Ольга Мриц та інші, відвідували часто наукові екскурсії в околиці Львова та в Карпати і зібрали матеріал громадили в Музей НТШ, що приміщувався при вул. Супінського ч. 21. Але незабаром за бракло вже місця для належної інвентаризації та наукового опрацювання збірок. Тому перенесено музей до будинку НТШ при вул. Чарнецького ч. 24.- на перший поверх.

Можна було сподіватися, що розбудова музею піде приспішеним темпом, але перша світова війна припинила його працю, а існування тайного Українського Університету відсунуло опорядкування музею на дальший плян. Усі придбані матеріали, в тому числі цінні збірки проф. др-а Остапа Волощака та проф. І. Верхратського, стали частиною наукових кабінетів Українського Університету, першим ректором якого був проф. Василь Щурат — тодішній голова НТШ.

Коли польська окупаційна влада розр'язала Український Університет, справа розбудови Природничого Музею була знова загальмована. Щойно велика посила мінералів та геологічно-петрографічних і палеонтологічних зразків з Чехо-Словаччини, особливо з Пшібраму, де в Гірничій Академії студіювало багато учасників українських визвольних змагань, заставила Математично---Природничо-Лікарську Секцію та Фізіографічну Комісію призадуматися над справою Природничого Музею. Тоді всі експонати, вагою коло 5 тонн, перенесено на другий поверх будинку НТШ, розміщено у трьох залах колишнього Українського Університету, і там вони перестояли до року 1927.

Саме в тому часі українська військова еміграція стала вертатися до Краю. З нею прибув до Львова інж.

вого голоду — є грізною осторогою для всіх інших народів світу проти Москви. А разом із цим це грізна осторога для тих українських „політиків” та „науковців”, що на взір колишніх укалістів, які діяли на теренах окупованої України, та радянофілів, які діяли поза Україною, присипляють тепер український загал вигадками про „реалітети” та „осяги” „таки нашої” „радянської України” і цим промошують шлях Москві до нових злочинів супроти українського народу.

Євген Чайковський з дорученням від Мінералогічної Комісії Кружка Українських Гірничих та Гутничих Студентів і Інженерів „Каменярі” при Гірничій Академії у Пшібрам упорядкувати мінералогічну збірку за плянами Музею при згаданій Академії, а далі й цілий Природознавчий Музей. Тодішній директор Математично-Природничо-Лікарської Секції д-р. Володимир Левицький і директор Музею проф. д-р Юрій Полянський охоче прийняли цю пропозицію, і за згодою Президії НТШ у січні 1927 р. відновлено діяльність Природознавчого Музею, а в роках 1927-1939 поставлено його на висоту завдань, що слід завдячувати в першій мірі ідейному та нетомному фахівцеві інж. Євгенові Чайковському, який і був управителем цього музею від січня 1927 аж по рік 1944.

Не можна не занотувати тут незвичайно відрадного факту, а саме, як то учасники визвольних змагань поза студіями в чужих високих школах та поза своїми професійними зайняттями дбали про розбудову Природознавчого Музею і української науки взагалі. Студентська Громада при Гірничій Академії у Пшібрамі з усім її членством та інж. Є. Чайковським на чолі могла б послужити добрим прикладом не лише для наших науковців і професіоналістів, але й для українських студентських товариств, особливо під сучасну пору.

Спершу Природничий Музей приміщувався при Культурно-Історичному Музеї, званому часто Етнографічним (складався з таких відділів: археологічного, етнографічного, образотворчого мистецтва, історичних пам'яток, нумізматичного — разом приблизно 75 тисяч скаталогізованих експонатів), що дуже стримувало його розвиток. В 1929 р. Природничий Музей одержав окремий статут і з того часу став окремим — автономним Інститутом НТШ.

Інж. Є. Чайковський зразу ж узявся за порядкування матеріалів, інвентаризацію та наукове опрацювання збірок. Але вже на самому вступі мав він великі труднощі, бо всі зайнвентаризовані матеріали треба було примістити у відповідні габльоти й шафи, на що треба було мати фонди. Коли проф. д-р Маріян Панчишин побачив розміщені на підлозі матеріали зразу ж замовив він 5 дубових шаф. З допомогою Музеєві поспішив також інж. І. Озаркевич, який з уповноваження Президії НТШ перевів грошову збірку серед громадянства Борислава. У такий спосіб інж. Євген Чайковський за відносно короткий час примістив усі експонати й вичерпав перший етап наміченого ним пляну праці.

Крім осіб, що обладнали Музей конечними шафами та габльотками, слід згадати й про тих осіб, що допомагали Музеєві грошовими пожертвами, як: радник Т. Лучаковський, дир. Михайло Лазорко, п-ні Ніна Федорович-Малицька, „Народна Торгівля” й ін.

Музей потребував досить великих коштів на адміністраційні видатки. Препарування орнітологічних зразків, ентомологічні касети, спеціальний папір для гер-

барів, скло для зоологічних експонатів, хемікалії, дезинфекційні засоби, — все це вимагало грошей.

Коли в основу відкритого в 1912 році Природничого музею НТШ лягли цінні збірки професорів І. Верхратського (ентомологічна збірка — понад 10 тисяч комах), Волощака (зільник — кільканадцять тисяч українських рослин), геологічна й палеонтологічна збірка проф. С. Рудницького, збірка геологічних і топографічних мап проф. Ю. Медведського, геологічно-палеонтологічна збірка з Кавказу проф. Ковалевського й ін., то зі зростом розуміння значення природничих наук почали зростати й ряди співробітників музею, а з ними й число його експонатів. Особливо велике значення в дальшому розвитку музею мало його уавтономнення в окремий Інститут НТШ. Українські природники, розсіяні по цілій Галичині й поза нею, гімназійні професори, лікарі, ветеринари, інженери, відвідуючи музеї, ставали радо його співробітниками.

Співробітником став інж. Микола Саєвич з Підлютого, який подарував музеєві великий збір лісботаніки, а крім цього побудував власним коштом три кедринові шафи. Приснула до співпраці Секція Лісників при Студентському Т-ві „Основа“ і спільно з інж. М. Саєвичем тодішній голова Секції Полотинок та інж. Андрій П'ясецький зорганізували лісботанічний відділ. Співробітником музею став Остап Мацілінський, здібний орнітолог, якому завдячує музей розбудову орнітологічного відділу. Він же притягнув до співпраці Евфрозіна Сагана, здібного зоолога, і автора цих рядків. Отже, круг співробітників та прихильників музею постійно зростав, а разом з тим збільшувалася кількість музейних експонатів.

З напливом щораз нових збірок довелося приміщувати геологічні профілі Битькова, Борислава, знахідки з розкопів „цегольні“ Кругель-Перемишль та ін. у комірках, підвальї та на гориці будинку НТШ.

У відділі ентомології працювали д-р Володимир Лазорко, автор численних наукових праць в українській і інших мовах, що й тепер працює науково, розробляючи різні ентомологічні проблеми, Дарія Лазорко, проф. Дмитро Зайців, Лев Ольшанський і ін., у відділі зоології — проф. д-р Едвард Жарський, Іван Ковалів та ін., у відділі ботаніки — д-р Ярема Іваницький, проф. Микола Мельник, д-р Ольга Мриц, Микола Пригродський, Федір Фотинюк; у відділі технології — інж. Осип Сецінський. Геологію, палеонтологію, мінералогію та петрографію займалися проф. д-р Ю. Полянський, інж. Северин Пастернак, д-р Іван Олексішин, д-р В. Кордюк і ін.

Сам управитель музею, інж. Є. Чайковський, був не лише добрым адміністратором, але в першу чергу здібним організатором та знаменитим мінералогом і петрографом. Високої особистості культури, здібний науковець, інж. Є. Чайковський завжди служив своїм колегам щирими й добрими порадами. Особливо щиро відносився він до студентів університету й політехніки. Опинившись на еміграції, інж. Є. Чайковський цілими роками працював у КодУСі.

Деякі дані про поодинокі відділи музею

Ботанічний відділ музею служив для зберігання, опрацювання та вивчення колекції рослин українських земель, як також для пропаганди й популяризації ботанічної науки серед широких верств нашого населення. Фльора України була представлена тут збіркою лісботаніки, що начислювала близько 200 експонатів, та гербарієм, що нараховував понад 2700 експонатів.

Зоологічний відділ мав такі підвідділи: остеологія — 1200 експонатів, ссавці — 45 зразків, орнітологія (птиці) — 340 експонатів, гади — 15 експонатів, землеводні — 3 зразки, іхтіологія (риби) — понад 10 експонатів, м'якуні морські — 284 експонати, м'якуні солідоводні — 626, комахи — понад 7000, павуки-шакалупні — 44, гнізда — 39, яйця — 96 родів — разом 300 штук. Зоологічний відділ служив для наукових дослідів над вивченням фауни, в першу чергу України, а далі для вивчення систематики, зоогеографії, історії тваринного світу, порівняльної анатомії.

Ентомологічний підвідділ (ентомологія — наука про комах, розгалужена на цілу низку різних дисциплін, як загальна ентомологія, медична, ветеринарна, лісова й т. п.) був важливим для лікарів, ветеринарів, агрономів, лісників-інженерів.

Відділ антропології розпоряджав 2 комплектними кістяками, 45 анатомічними препаратами та понад 340 анатомічними таблицями. Відділ палеоліту передувував 539 крем'яних і кістяних виробів, палеонтологія — 130 експонатів, дельювіальні м'якуні — 464 зразки, мінералогія-петрографія — близько 4000 експонатів, дельювіальні петрографія — 166 предметів, технологія — 550 предметів.

При музеї були також бібліотека, архів топографічних і геологічних карт, фотолябораторія. Все це представляло велику наукову вартість.

Завдання Природознавчого музею НТШ

Значення музею можна зрозуміти краще, коли належно усвідомити всі ті завдання, які виконував він протягом свого існування. В першій мірі Музей був варстивом дослідчої праці природознавців. Праці, виконані в музеї, друкувалися у Збірнику Мат.-Прир.-Лікарської Секції, у т. зв. „Зідунгсберіхтах“ та в Збірнику Фізіографічної Комісії. Адептам природничих наук Музей давав великі можливості підвищити свої кваліфікації. Управа музею вдергувала зв'язки з крайовими та закордонними науковими інститутами й музеями, одержували іхні видання та обмінювалися збірками, якими користувалися не лише свої та чужі науковці, але й студенти львівського університету та політехніки. В музеї асистенти читали студентам лекції. Українські середні школи, особливо з провінції, організували екскурсії до музею, де для їх учасників читали лекції в рамках шкільної програми з ботаніки, зоології та інших предметів. Управа музею співпрацювала з Комісією Охорони Природи, опрацювала кедриновий заповідник у Горганах, популяризувала ідеї охорони природи. Все це виконувалося в дуже

трудних умовах різного роду шикан та переслідувань збоку окупаційних властей.

Розмір цієї статті не дозволяє докладніше спінитися над досягненнями таких українських природників НТШівців, як професори І. Горбачевський, І. Верхратський, О. Волоща, Ю. Медвецький, І. Пулуй, І. Раковський і ціла низка інших.

Організація музею

Директором музею був проф. д-р Юрій Полянський, а управителем від року 1927 аж по рік 1944 інж. Євген Чайковський. Нагляд над музеєм мав кожночасний директор Математично-Природничо-Лікарської Секції. В роках 1927 — 1939 директором Секції був д-р Володимир Левицький.

Доля музею під різними окупацийними властями

Може відносно найкращі умови для своєї праці мав Музей до першої світової війни — під австрійською залежністю. Це були роки великого росту НТШ та подивгідних наукових досягнень, коли брати до уваги нашу бездержавність.

Під час першої світової війни, коли москалі прийшли до Львова, всяку діяльність НТШ заборонено, а всі інституції Т-ва, включно з музеями, опечатано. В усіх інституціях москалі робили труси, при чому нищили цінні колекції, а з Етнографічного музею НТШ, наприклад, забрали чудову збірку гуцульської зброй.

Польська окупаційна влада ставилася до НТШ недоброзичливо, якщо не зовсім ворожо. В році 1922 польська бойкота підклала в будинку НТШ, де приміщувалися музеї, архіви і бібліотека, бомбу, яка, на щастя, не спричинила поважної пікоди. Польська поліція не викрила злочинців, а, навпаки, провела ще трус в інституціях НТШ.

14-го січня 1940 р., після окупації західноукраїнських земель більшевиками, Академія Наук УССР підтримала Музей НТШ, як і музей ім. Дзєдушицьких, що приміщувався при вул. Рутовського ч. 18. Червоні москалі, як і москалі за царських часів, припинили діяльність НТШ, а багатьох його членів вимордували або заслали на Сибір. Остат Мацілинський був застрілений енкаведистами на вулиці Львова. Також замордовано о. д-ра Андрія Іщука, д-ра Р. Зубика та ін. Музей тоді одержав називу: Філія Академії Наук, Львівський науковий Природознавчий Музей. Науковці опрацьовували в музеї для видавництва Академії Наук УССР різні теми, здебільша з фльори й фавни України, а також геологічні теми про корисні копалини західноукраїнських земель.

У червні 1941 р. під час німецько-советської війни будинок НТШ при вул. Чарнецького був пошкоджений трьома бомбами.

Німецька окупаційна влада також не дала дозволу на діяльність НТШ, майно Т-ва забрала і для нагляду над ним призначила своїх комісарів. Музеєві тоді дано нову називу: „Натурвіссеншфтліхес Мюзеум” і підпорядковано його урядові губернатора: „Абтайлонг Віссеншфт унд Унтерріхт”. Німці намагалися кілька разів вивезти Музей НТШ до Німеччини, але фронт

уже зближався і тому вдалося вивезти ім лише частину збірок проф. Ю. Полянського — палеонтологічні крем'яні вироби.

Управитель музею, інж. Є. Чайковський, коли зближалися до Львова фронтові бої, спакував найдінніші матеріали, включно з інвентарними книгами та оптичними приладдям, у скринях, щоб зберегти на випадок ушкодження будинку.

При повторній окупації Львова більшевиками Музей НТШ дано попередню називу: „Філія Академії Наук, Львівський Науковий Природознавчий Музей”.

Незвичайно важке положення нашої батьківщини під московсько-більшевицькою окупацією, з її екстермінаційною політикою відносно нашого народу та русифікацією всіх ділянок життя включно до нашої мови, накладає на відновлене на еміграції НТШ, на всіх наших науковців і професіоналістів і на всю українську спільноту у вільному світі великі обов'язки, від яких ніхто відмовитися чи ухилитися не сміє.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ТЕХНОЛОГІЇ У МАЙБУТНЬОМУ 2.000-му РОЦІ

Важко наперед сказати, як життя виглядатиме в майбутньому. Але судячи з багатьох експонатів, виставлених недавно на Світовій виставці в Сеатлі, що називалася Виставкою 21-го Віку, ми можемо сподіватись багатьох змін.

Короткий погляд у майбутнє показав нам безколісні автомобілі, що йтимуть з допомогою електронічних пристрій по забезпечених від катастроф дорогах. Вся промисловість буде, звісно, автоматизована. Фарми будуть забезпечені штучним кліматом, потрібним для даного виду посівів, при чому різні види рослин, що потребують різного клімату, можуть рости поруч і кожний вид рослини матиме різний потрібний ій клімат, протягом цілого року, що дозволить збирати врожай чотири рази на рік. І майже невічерпний запас харчових продуктів здобуватиметься з фарм на морі.

Модель майбутнього міста 21-го сторіччя відділить пішоходи від автодоріг. В ужитку також будуть автомобілі, які будуть пересуватися і по землі і в повітрі. Передбачається також будівництво машин, які будуть незалежні від земного притягання.

Ідеальний центр міста і околиць буде мати багато світла і простору. Будинки майбутнього будуть рухомі, тобто будуть повертатись, щоб мати якнайбільше, або якнайменше сонця, залежно від пори року і клімату. Їх також будуть будувати так, щоб їх легко можна було перевозити з одного місця на інше.

В своїй кухні господиня буде варити їжу на плиті, отриманій сонячною енергією і зберігати їжу в термоелектричному рефрижераторі. Прилади для варення, чищення і прасування будуть бездротові. Люди будуть носити одежду, яку можна буде викидати, включаючи пластикове взуття і зимовий одяг „легенький мов пір'ячко“. Люди матимуть також малесенькі телевізори, які носитимуть на руці, як тепер носять годинники.

Набагато збільшиться уживання навчальних машин по школах, що допоможе учням подвоїти свої навчальні

Петро Кізко

ГРА В КАРМЕЛЮКА

(Оповідання)

Мотрі Тридубенкової син, горбоносий та блакитноокий, не одному начальникові в печінки в'ївся. Що не загадають йому зробити в колгоспі, а він:

— А нашо воно? А чому це діти мусять працювати? Ми ще ж малі, щоб кизяки в корівника вичищати та гній у поле возити. Чи то й в інших країнах так важко працюють діти?

Колгоспні правлінці часто жалілися Мотрі:

— І що то у тебе за син, Грицько? Звідки він розуму такого набрався? Ти йому слово, а він тобі — десять. Та ще які слова!

Мотрі Тридубенко жила у старій хатині із своїм єдиним сином. Чоловік на кременчуцькій гесі*) під бульдозера попав — у лікарні помер. Молодший син згинув при молотарці в колгоспі. Тринадцятирічний Гриць зимою ходив до школи, а влітку працював, як і інші школярі. Вчився добре, багато читав, навіть вірші укладав. Казали люди, з хлопця може вийти толк. Тільки — от язикатий. Коли б це був якийсь лінлюх, давно б нагнали під три вітри з школи.

Мотрі, в якої ще не загоїлися в серці рани за втратою батька й молодшого сина, любила Гриця понад усе. Для неї він був усім: і розрадою в скрутні хвилини, і помічником у хатньому й надвірному господарстві. А головне — плекала-вимрівала вона велику надію на Гриця: підросте, вивчиться, на старість матір буде кому пригодувати.

*) Гес — гідроелектрівня.

ні успіхи. І бібліотеки майбутнього будуть мати електронічні машини, що відразу перекладатимуть літератури з однієї мови на іншу. Короткохвилеві телевізори будуть передавати інформації з віддалених бібліотек.

Хемікалії, що видобуватимуться з нафти, гратимуть важливу роль в сільському господарстві, транспорті (як ось, приміром, плястикові дороги), побутові вироби (будинки з плястиковими стінами), нові мануфактурні вироби, ліки і хатні прилади.

Тут ми подаємо короткий і, безперечно, не повний огляд того, як технологія змінить і реорганізує людське життя в році Божому 2.000-му.

A.C.N.S. (American Council
for Nationalities Service)

Тому, вислухуючи скарги начальників, Мотрі знизувала плечима і казала:

— Та я що ж... Що я йому зможу, коли він уже більше за мене знає. Все з книжками та книжками, а оце нову якусь приніс був — про Кармелюка Устима. Там таке понаписувано, що аж страх бере. Розказував він мені, що був жив таий Устим Кармелюк за старих часів. Так він усіх панів лупив-періщив. А був же наймитом. Утік від пана і давай колошматити всіх, хто кривду людям діяв. Розказує мені Гриць і сміється: „Оце, каже, мамо, якби я був Кармелюком! Ну й показав би!”... Так з тим Кармелюком і спить. І що ви йому зробите? Бити за книжку не будете?

Послухають з правління чи школи отаке Мотрине оповідання, погуторятъ з Грицем, та й знову на старе звернеться: Гриць як був Грицем, так і залишився ним.

А оце він устругнув таку штуку, що пішла про нього слава по всьому селу.

Зібрав у неділю Грицько хлопців, однолітків і навіть старших, вивів на піщану галявину, між молодий сосняк, та й каже:

— А ну-мо грати в Кармелюка! Я таку цікаву гру придумав.

— В Кармелюка? А що ж це за гра?

— Ну й вигадав якусь дурницю!

Дзявкотіли хлопці отак на Грицеву пропозицію, але кожен цікавився: що ж то за гра така?

— Кармелюк, — поважно каже Грицько — це був колись наймит. Він працював, як коняка, на пана, доглядав його маєток, а пан за те бив його, знущався. От я й придумав — заграємо в пана і Кармелюка. Я буду Кармелюком, а хто із вас паном. Я буду ось (тут Гриць витяг із-за пазухи мішок) носити в цьому мішку пісок, а пан мною буде управляти. Котрий з вас хоче бути паном?

Хлопці перезирнулися. Дехто чміхнув. Але кожному картіло побачити пана й Кармелюка.

— Ну, так хто? — запитав ще раз Грицько.

Тоді з гурту озвався тонкий, пискливий голос:

— Я буду паном! Насипай у мішок піску!

Діти загомоніли, повеселішали, дехто заплескав у долоні.

— Вальчик, москаля Саніна син, гратиме пана! Оце буде штука!

У Грицька в руках уже й хворостина де взялася.

— На, Вальчику, оцю хворостину, і як мені важко буде тягти мішка, ти мене стъбай. Так робив пан з Кармелюком, бив його батогом, коли важко було йому мішки з борошном на млині носити. Тільки ж дивись, по голові не бий.

Грицько із Вальчиком насипали повний мішок піску.

Хлопці затайли подих. Поприсідали на землю, очима вп'ялися в двох учасників ніколи не баченої гри. Гриць силкувався підняті мішок, але пісок був важкий, і подужати його було не легко. Хлопець хотів був відсипати з мішка трохи піску, бо стільки він не піdnіме, але тут Вальчик Санін, поважно сприйнявши свою роль пана, піdbіг до Грицька і з розмаху вдарив хворостиною по плечах. Гриць зіщулився й скочився рукою за плече.

— Не відсипай! — закричав Вальчик. — Як не можеш піdnяти, тягни по землі он до тієї сосни й назад!

До „тієї сосни й назад” було добрих сто кроків, і Гриць навіть по землі не всилі був на таку віддалю потягти мішка. Але все ж спробував і кілька кроків протяг, а тоді впав, захеканий і спітнілий. Вальчик піdbіг до нього і знову вперіщив хворостиною, цим разом уже по голові.

Хлопці зареготались:

— Так його, Вальчику! Повчи Кармелюка, як треба працювати.

І закричали, засвистали.

Грицько то зводиться й тягне мішка, то знову падає, затуляє голову руками, а Вальчик знай гатить його хворостиною. Хтось із хлопців не витримав, загукав на Вальчика:

— Ей, ти, котеня слиняве, не бий так, бо це не навсправжки, а гра!

А Вальчик ніби не чус, хоче серце своє зірвати на Грицькові. Вальчик погано вчився, дармащо ходив добре одягнений і їв на перерви в школі білі пампушки з ковбасою. А Грицько ішов першим учнем, і вчителі його любили.

Тепер настала нагода провчити цього Мо-

триного голодранця, і Вальчик бив Грицька, по чим попало, по голові й щоках, аж кров йому з-поза вуха пішла.

Нараз дитячий галас затих, так, як це бувас з горобцями, коли над ними пролетить шуліка. Всі немов заніміли. Гриць, рвучко підхопився з землі, вихопив у Вальчика лозину, кинув її на бік, а тоді зім'яв під себе напасника й почав його лупити.

— Алеж я тобі казав — не бий по голові, ти, кацапуро нещасний! Ти вже й справді думаєш, що ти пан. Оце тобі взнаєш як панувати, москалино поганий...

Хлопці кинулися до Грицька й Вальчика, що пищав і плакав.

— Нічого йому не станеться, — вговтували інші хлопці тих, які кинулись боронити Вальчика. — Бив пан Кармелюка, тепер Кармелюк б'є пана.

Поки хлопці їх розняли, Вальчик уже й із землі не міг встати.

**

Ця історія сколихнула всім селом. Вальчика відвезли до лікарні, а Грицька повели до сільради. Там допитували його голова, сільський міліціонер Трохим Кривитня і ще якісь люди, яких Грицько не зінав.

— Ти побив Валентина Саніна? — питав Кривитня хлопця, тримаючи в руці червоний олівець.

Грицько стояв з пожнупленою головою.

— Я.

— А за що ж ти його так?

— Бо він захотів бути паном. От я йому й дав...

Слідчі переглянулися.

— А хто вигадав ту гру?

— Я, — відповів Грицько.

— А нащо ти таке придумав? — це вже міліціонер Кривитня.

— А на те, щоб хлопці побачили живого пана і живого Кармелюка.

— Алеж ти не Кармелюк, а Валентин Санін не пан? — спитав пикатий, з лисиною на голові, як хто яєшню розлив. Хлопець з-під лоба подивився на чужинця і подумав: „Отаких і Кармелюк лупив!” Потім знехотя відповів:

— Вальчик гірший за пана. І його батько такий самий. Тільки й знає, що в автомобілі їздити. А ще Вальчик задається, що він — рус-

ский, каже — я старший за вас, бо руский, а ви — молодіші, бо хахли. То я його й прозвав кацапом...

Слідчі знову переглянулись, щось пошепотіли між собою. Міліціонер Кривитня щось записав у книжку. Голова спитав:

— А ти добре знаєш Валентина Саніна?

— Знаю. І батька його знаю. Він секретар партійної ячейки.

— То як же ти посмів, коли знат, що його батько секретар парторганізації?

— А мені все одно. Кармелюк не розбирався, який пан був, а хто з людей знущався, того й бив.

На тому слідчі припинили допит. Грицька Тридубенка взяв Кривитня з собою й тієї самої неділі відправив у район.

З болем у серці довідалася Мотря, що її Грицька забрали в міліцію. Посмутніли й Грицькові товариші. Їм дуже жаль було приятеля. Відтоді, як стала ця пригода, Грицькова книжка про Устима Кармелюка обійшла всю сільську дітвому.

Мотря пішла до сільради виправдувати сина, мовляв, він ні в чому не винен, то Вальчик перший почав битись.

Голова вислухав, а тоді, пильно подивившися на Мотрю, ніби ї вона була до того причетна, пробурчив:

— Не за те взяли твого хлопця, не за те.

— А за що ж?

— За слова.

— Та які ж у нього слова? — здивувалася Мотря. — Звичайні, як в інших дітей.

— А то ж бо, що не звичайні. Він товариша Саніна паном назавав і каже, що товариш Санін з людей знущається. Ще й Вальчика кацапом прозиває...

— Дурна дитина, не розуміє, — виправдувала Мотря сина.

— Не така вона дурна, як тобі здається. Він вигадав таку гру, що за неї на Сибір висилають. Он який у тебе син, Мотре. За такого хлопця ще й ти відповідатимеш.

Мотря відрубала:

— А я ж при чим? Не я ж Кармелюка вигадала — якийсь письменник про нього написав. І чоловік мій на роботі пропав, і молодший син загинув при молотарці. То за що ж ви ще й

останнього в мене одняли? Мало що дитина вигадати може.

Голова пошкріб пальцем за вухом.

— Та ти не той, Мотре... Не гарячись. Воно ще може справа розбереться, виясниться. Твого Грицька забрали для вияснення.

— Знаю я те вияснення. Он Сидоренкового Михайла, яому ще й п'ятнадцять нема, забрали за агітацію проти цілини, то вже рік вияснюють...

— Нічого не пораджу, — знизав плечима голова, — ми робимо те, що нам велять, а як не робитимем, то... Ідь у район, довідується там.

Другої неділі (в будень не могла, бо з роботи не пустили) Мотря зібрала трохи харчів та й поїхала в район.

Грицько зблід, схуд, але його блакитні очі горіли завзяттям. Мотря обійняла хлопця, обцілуvala, а тоді витягла з торбини коржики, пиріжки з квасолею та капустою. Грицько, видно, дуже зголоднів, бо жував і ковтав у поспіху недопеченні пиріжки, як Вальчик у школі білі пампушки.

Мотря потішала сина, що вона вже говорила з начальством і що його довго держати не будуть, хоч сама в те не вірила. Але Грицько не потребував потішання, він сам розважив матір:

— Нічого, мамо. Кармелюк і по тюряма і по засланнях бував, і звідсюди виридався. Я теж вирвуся. Я ще покажу тим кацапам, як панувати!

Мотря припала до сина і залилася слізами.

— Ох сину-сину, ти ж ще малий!

— Виросту, мамо, і всім їм відплачу. Як Устим Кармелюк.

До заплаканої жінки підійшов вартовий і сказав перестудженим голосом:

— Година побачення скінчилася...

Божа присутність внутрі нас є правда, що захоплювала численні уми.

(Єпископ Шін: Горі імієм серця, ст. 258)

ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

„ВІЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ”

З ЛОНДОНУ!

НОВІ ЧИСЛА „ЮКРЕЙНІСН РЕВЮ”

Перед нами два останні числа „Юкрайнісн Ревю”, видання Союзу Українців у Великій Британії, літнє і осіннє, ч. 2 і ч. 3, за редакцією проф. д-ра Василя Орелецького і мгра політичних наук Слави Стецько; кожне із них має понад сто сторінок друку, з ілюстраціями.

У числі 1-му, в статті „Культурний спротив Україні” автор М. С. показує, якою незламною є українська духовість, не зважаючи на всі русифікаційні заходи Москви. Свої твердження він ілюструє численними фактами. Цю статтю доповнює друга стаття: „Далекосяжні пляни російських імперіалістів”.

Михайло Павлюк унаявлює безвиглядність і хронічну кризовість економіки СССР, П. Онищук на основі російських же таки джерел розкриває генезу московського комунізму. Проф. Н. Полонська-Василенко в своїй оригінальній статті про початки України-Руси солідними аргументами розбиває теорію триединості Русі.

Проф. д-р А. Кульчицький пише про постання і розвиток Українського Вільного Університету. Про сорок річчя УТГІ, Українського Господарсько-Технічного Інституту, реферує В. Чернівчанин. Стаття про УВАН, Українську Вільну Академію Наук в Канаді, її діяльність, досягнення і недостачі, доповнює образ нашого наукового життя на чужині. Стаття, присвячена звільненню Митрополита-Ісповідника Йосифа Сліпого, вшановує цю визначну постать нашої історії.

Відкритий лист посла Р. Гакенберга до канцлера Аденауера вимагає офіційного протесту проти вбивства сл. п. С. Бандери перед російським урядом, що в міжчасі вже сталося.

Знаменита оцінка російського імперіалізму в Україні видатного французького політика М. Жана Альберт-Сореля вказує, що українська проблема чимраз більше зацікавлює державних мужів Заходу. Цікава стаття про Марію Башкірцеву — видатну українську малярку — урізноманітніє це число.

А. В. Бедрій реферує про політичний форум АПЛАН 9 лютого в Нью Йорку, де одну з головних доповідей виголосив Ярослав Стецько, поруч конгресмена Фісна, Керстена, О. Коннора, амбасадора в Китаї, В'єтнамі, Кореї.

Вийнятки із заяв конгресменів і сенаторів ЗДА з нагоди 45-річчя проклямування незалежності України — 22 січня 1918 р. — підносять інтересні моменти відносно значення цього акту для вільного світу.

Цікава хроніка із боротьби України, життя українців у вільному світі, рецензії на нові книжкові появі, бібліографічні нотатки замикають це дбайливо зредаговане число. З ілюстрацій треба згадати портрети полк. Є. Коновалця, Марії Башкірцевої, преосв. Августина Горняка, світлини із сумівського табору в Англії і етнографічна карта України доповнюють загальний образ цієї змістової англомовної публікації, що повинна знайти собі місце на столі кожного політика вільного світу, якого інтересують проблеми Сходу Європи.

Останнє (2-ге) число „Юкрайнісн Ревю” має 110 стор. друку і приносить такі статті і матеріали: Слава Стецько дає історичний перегляд зросту і самостівердження ідей АВН від 1-ої Конференції поневолених народів в Україні по сьогодні, цитуючи постанови різних міжнародних конференцій, що приймали позиції АВН. Проф. д-р Василь Орелецький дає історичний нарис народобивчої політики Москви і висвітлює організований нею голод в Україні. К. В. в статті „Багатство України і політика” показує, на основі найновіших статистичних даних, як експлуатує Москва Україну. Ярослав Стецько розглядає місце України на грани епох і світів, стверджуючи свою багатобічною аналізою, що Україна — це революційна проблема світу. Проф. д-р М. Шарлеман дає оригінальну й цікаву довідку про „Слово о полку Ігореві” з точки зору природничих наук. У відкритому листі до „Райнішер Меркур” спростовує Я. Стецько наклепи супроти української військової частини „Нахтігаль” і засуджує виступи деяких німецьких газет проти сл. п. Степана Бандери.

Окремою статтею відзначається досягнення Української Католицької Церкви завдяки приязні до неї Папи Івана ХХІІІ, а в іншій статті Я. Стецька критично аналізується контакти Ватикану з комуністичними режимами і Церквою Алексея.

Д-р Карль Сіс (австрієць) у статті про Лесю Українку з нагоди п'ятдесятиріччя з дня її смерті показує велич цієї найбільшої нашої поетеси. Віра Річ (англійка) дає знаменитий переклад її „Контра спем споро” і „Ритми” ч. 1.

Інтервю з амбасадором-обсерватором Кореї до ОН показує тотожність корейських офіційних поглядів на російську імперію з нашими. Опублікована скарга на Шелепіна до ОН за підписами кол. голови Українського Державного Правління, голови Ліги Українських Політ. В'язнів у ЗДА і голови Т-ва кол. воїків УПА — пригадує незакінчену акцію українства на чужині перед міжнародним форумом в справі затаврування уряду СССР за убивство лідера української революційно-визвольної боротьби.

Витяги із заяв американських конгресменів і сенаторів з нагоди відзначення дати 22.I 1918 р. доказують зростаюче зрозуміння ваги української справи у вільному світі.

Інформація про те, що українська монахиня Софія Пилипенко віддала своє життя в обороні жіздівської матері з дитиною, які йшли на смерть, гнані гестапівцями, унаявлює благородність української людини і ще раз спростовує наклепи ворогів України щодо антисемітизму українців.

Многогранна хроніка із боротьби українського народу і життя еміграції, численні рецензії на нові книжкові появі про Україну в чужих мовах — замикають це число „Ревю”.

Іого прикрашають численні ілюстрації, зокрема старовинна мала України з 16 ст., яка показує напрям походу кн. Ігоря на половців, три гравюри мистця Н. Калити, що представляють марш Ігоревого війська через

РЕЗОЛЮЦІЇ

VII КОНГРЕСУ ТУСМ'-У ім. М. МІХНОВСЬКОГО

Учасники VII Конгресу Товариства Української Студіючої Молоді ім. Миколи Міхновського, вислухавши програмові доповіді, звіти уступаючих органів Т-ва та дискусію, схвалюють такі резолюції:

I. Привіти

1. Конгрес пересилає привіт Президентові З'єднаних Держав Америки та очолюваному ним урядові. Конгрес уважає політику активної боротьби проти комунізму і, зокрема, проти московського большевизму наказом життєвих інтересів американської нації і дією в обороні культури, свободи і добробуту всіх свободолюбивих народів світу і тому визнає й піддержує її як єдиноправильну.

2. Конгрес клонить голови перед геройством мучеників за віру і за український нарід та висловлює свій подив і пошану Ієархам обох українських церков за їхню стійкість в обороні ідеалів Христової віри та українського народу. Особливо Конгрес вітає Митрополита Кир Йосифа Сліпого — Первоєпарха Української Католицької Церкви, з приводу Його звільнення з російсько-большевицького концтабору та визнає Його непохитну стійкість світлим прикладом незламності релігійного провідника українського народу.

3. Конгрес шле палкий привіт поневоленому народові на рідних землях, зокрема його революційно-збройному підпіллю ОУН-УПА, що стоять в активній боротьбі за визволення України.

4. Конгрес вітає Ієархів Українських Церков на чужині, політично громадські централі УККА і КУК та проводи і членство Організації Українського Визвольного Фронту.

5. Конгрес вітає всі молодечі та студентські товариства, які своєю працею змагають до визволення України.

6. Конгрес вітає Провід і членство ЗЧ ОУН та заявляє їм свою піддержку в змаганнях і боротьбі за відновлення Української Держави.

II. Ідеологічні

1. ТУСМ ім. М. Міхновського є ідеологічно-політичною організацією українського студентства, яка визнає ідеологію українського націоналізму і на ній спирає свою дію.

~~~~~
степіні поле бою над Каялою, фото Лесі Українки з молодих років і фото скульптури Лесі Українки, виготовленої мистцем — М. Черешньовським — урізноманітнюють це знаменито зредаговане число журналу.

Редакція „Юкрайніен Ревю” пригадує читачам, що заходом Українського В-ва в Лондоні з’явилися велика книга „Рашин опрещин ін Юкрейн” (стор. 576 з 24 стор. ілюстрацій) і 5 книжок англійською мовою про боротьбу української нації і російські народовбивчі методи, заохочуючи їх набути для чужинців з метою пропаганди української справи.

2. Конгрес стверджує, що український націоналізм є основною рушійною силою росту української нації.

3. ТУСМ стоїть на становищі, що існування Української Самостійної Соборної Держави є основною передумовою свободного розвою української нації. А тому Конгрес пригадує, що допомога українському народові в його боротьбі за відновлення Української Самостійної Соборної Держави є основним завданням ТУСМ і найважливішим обов’язком українського студента.

4. В основу своєї виховної праці ТУСМ ім. Міхновського ставить засади християнської етики і моралі.

5. Конгрес рішив посилити зовнішньо-інформативну роботу серед академічних кругів, американського громадянства та політичних кругів.

6. ТУСМ ім. М. Міхновського ставить своїм завданням вишколювати українських студентів на високовартісних громадян, свідомих своїх обов’язків як сути проти України, так і супроти держав, яких воює з громадянами.

III. Зовнішньо-політичні

1. Учасники Конгресу засуджують московський імперіалізм кожної барви, зокрема діяльність його експонентів у вільному світі, спрямовану на збереження "єдино-недільмої Росії", тобто російської тюрми народів.

2. Конгрес висловлює велике занепокоєння проросійськими тенденціями закордонної політики Державного Департаменту ЗДА, зокрема його керівника Діна Раска, і звертається до Президента з апелем підтримати слушні права і аспірації українського народу до державної незалежності.

3. Конгрес остерігає американців проти шкідливих наслідків культурного обміну з Москвою, який слугить тільки цілям большевицької пропаганди у вільному світі.

4. Конгрес остерігає українську спільноту, зокрема українське студентство, і молодь проти підступних намагань Москви приспати чуйність української людини на чужині та зломити її відпорність на московську отруту при помочі різних імпрез, фільмів, літератури, платівок тощо.

5. Конгрес осуджує дію тих з-поміж української еміграції, хто похвалиє сприймання тієї московської отрути та пропагує „орієнтацію на реалітети УССР”, як намагання відживити скомпромітоване в 1920 рр. „зміновіховство”.

IV. Організаційні

1. Конгрес доручає Головній Управі та членству ТУСМ ім. Міхновського належно відзначити в 1963 році 25-ліття смерти полк. С. Коновалця та 30-ліття голodomорів.

2. Конгрес доручає Головній Управі поробити відповідні заходи для розбудови організаційної мережі ТУСМ та поглиблення праці.

3. Конгрес підкреслює особливе значення і ролю української преси і зобов’язує Головну Управу продовжувати видання „Студентської Думки”, а видавництву

Nicholas L. Fr. Chirowsky
Professor of Economics Seton Hall
University

OLD UKRAINE

Its socio-economic history prior to 1781.
The Florham Park Press Inc.

Такий є заголовок нової книжки з нашої історії. Вона є значним вкладом в убогу й досі наукову літературу про нас і нашу справу для англомовних читачів. У ній на 366 сторінках автор подає перегляд нашої соціально-економічної історії від передісторичних часів до 1781 р., себто до моменту повного поневолення України Московською. З'ясовує події зв'язко, однаке вистачально, щоб читач мав ясний образ. Авторові примітки, пояснення до тексту і список літератури, якою він користувався, зайняли 61 сторінку. На кінці додано список імен.

У передмові і в багатьох інших місцях цієї книжки автор стверджує, що чужинецькі вчені вважали і вважають Україну за невідлучну частину Московщини, і що московська наука не визнає українців за незалежну націю. Автор доказує читачам безосновність таких поглядів.

Попри важливу роль інформатора чужинців про нашу історію, ця книжка виповнила також велику прогалину в нашій історичній літературі. При доволі значній кількості творів, що з'ясовують хід нашої історії з політично-культурного боку, не мали ми досі твору, що з'ясовував би нам нашу соціально-господарську історію.

Хоч книжка проф. М. Чировського не подає цілості соціально-господарського розвитку України, бо закінчується на зворотному моменті нашої історії — на повному поневоленні її Москвою в 1781 р., однаке охоплює вона добу нашого самостійного і напівсамостійного розвитку впродовж більше як тисячі років. Була в тому довгому розвитку майже столітня перерва, коли татари панували на просторах східної України, і дві доби його гальмування: під час 80-літнього панування Польщі в Україні (від 1569 р. до 1648) — і друга, що тривала 70 років, від битви під Полтавою до скасування козацького ладу і введення в Україні московської панщини в 1781 р. (або точніше у 1783 р., бо тоді введено в життя закон, виданий два роки раніше).

„Гомін України” Конгрес висловлює щиру подяку за безоплатне вміщування „Студентської Думки” на сторінках „Гомону України”. Конгрес доручує видавати дальше „Фенікс”.

4. Конгрес доручає Головній Управі поробити відповідні заходи для наладнання співпраці з іншими українськими студентськими організаціями, що стоять на самостійницьких позиціях.

5. Конгрес доручає Головній Управі активізувати Осередки ТУСМ ім. М. Міхновського для інформативної праці про Україну, українську справу на зовнішньому відтинку.

6. Конгрес визнає корисною працю, проваджену у формі ідеологічних конгресів, і доручає Осередкам продовжувати її.

сковської панщини в 1781 р. (або точніше у 1783 р., бо тоді введено в життя закон, виданий два роки раніше). Автор підкреслює вирішальне значення тої дати, і має рацію, бо відтоді почалося справжнє поневолення нашого громадсько-господарського життя, так само, як політичного і культурного. Україна стала відтоді колонією Московщини, дешевим або й дармовим доставцем сирівців для розвитку її промисловості і промисловим купцем на її промислові вироби. Однаке, з погляду політично-культурної історії не є ця дата така виразна, бо декілька важливих подій сталося раніше, наприклад, заборона в справі друку книжок з 1720 р. чи скасування гетьманського уряду і Запорізької Січі.

Щоб познайомитися з громадсько-господарським життям нашої нації в першій частині тої підневільної доби, себто до 1917 р., повинен би зацікавлений читач звернутись до недавно виданої книжки інж. Костя Кононенка “Ukraine and Russia. A history of economic relations between Ukraine and Russia (1654-1917)”. Матеріял же для пізнання другої частини тої важкої доби, що тривала від 1921 р. дотепер, знайде читач у наших і чужинецьких книжках та журналах на ту тему.

Хто знає нашу історію лише з її політичних і культурних проявів, той знайде в книжці проф. Чировського ревелюційні факти, що дадуть змогу точніше й глибше розуміти причини і перебіг важливих явищ і фактів нашої історії.

Періодизація історії нашого громадсько-господарського життя, яку подає автор, відрізняється від поділу нашої політично-культурної історії. Ті доби у нього ось такі: Перша — доісторичні часи, що кінчаються, як відомо, виступом княжої держави на історичну арену в 860 р.; друга — доба Галицько-Волинської держави, що скінчилася в 1349 р.; третя — доба литовська та польська разом, від 1349 до 1648 р.; четверта доба — козацька, що закінчилася з погляду нашої соціально-господарської історії в 1781 р. В п'ятій добі московська влада здавила нашу торгівлю та промисл і обернула наш край у рільничу колонію Московщини. Шоста доба тривала від 1918 до 1921 р. Ця доба нашої незалежної держави була закоротка, щоб устигти вплинути на громадсько-господарський розвій нашого народу. Сьома доба — від 1921 р. В цій добі Україна визискується і поневолюється, як ще ніколи перед тим. При тому триває московщення всього нашого культурного життя.

У вступі подає автор загальні інформації про наш народ і про географічні та геополітичні обставини, що вирішально вплинули на його історичну долю. Головні познаки громадсько-господарського розвитку нашого народу такі: 1) перевага хліборобства; 2) рухомість границь заселеної території; 3) індивідуалізм; 4) велика розродчість; 5) нерівний і мінливий хід громадсько-господарського розвою.

Щодо переваги хліборобства в житті нашого народу, то причинами цього були, згідно з автором, величезна врожайність нашої землі та вороже панування. Від польської і московської неволі втікали наші селяни в степи, куди не сягали окупанти. А коли московська влада зовсім поневолила наш край, вона програмово

не допускала до розвитку нашого промислу і торгівлі, щоб користати задарма або запівдарма з величезних багатств нашого краю.

Рухливі граници нашої осілості перешкоджали господарському розвиткові. Наші селяни старалися при всякій нагоді вийти з захисних, лісистих північно-західних земель і заселювати врожайні степи. Не раз у історії, а то й у передісторичній добі сягали наші оселі до Чорного й Озівського морів. Однаке, згодом мусіло наше населення відступати перед дикими кочівниками назад у ліси. В обох дobaх, княжій і козацькій, ішла невпинна боротьба з тими степовиками. Прикорювала процес відвояування степу польська і згодом московська панщина, бо селяни втікали від неї в степи. Заселювання степів ішло, після припинення татарських нападів, прискорено, аж до другої половини 19 століття. Так наша нація стала новою власником величезної території, аж по Дон, Кавказ і Каспій. Тепер наша територія знову вкорочується на сході і півдні, внаслідок політики Москви.

Індивідуалізм у нашій національній вдачі — як стверджує автор — розвинувся під впливом споконвічних хліборобських зайнять на врожайній землі. Селянин-хлібороб ні від кого не залежав у способі життя і добуванні харчів. Він почував себе паном на свою гospодарstvі і не потребував помочі. Тому й громада у нас — це була добровільна організація, без суверених прав, коли у москалів „мір” — це була установа примусова. Індивідуалізм не раз в історії шкодив нашій державі, а то й причинявся до її упадку. А опір наших селян проти колективізації був та-кий сильний, що большевики могли зломити його аж голodom, зорганізованим на велику скалю.

До основних познак нашого народу належить і його велика плодючість. Вона врятувала його упродовж 14-17 століть від загину, при нищівних нападах і війнах з татарами і турками та під час Руйни. Так само в теперішній добі дворазовий голод і тaborи примусових робіт, терор і невпинна большевицька екстермінація політика супроти нашого народу помітно послабили його, однаке він, вічно юний, видержав те нове лихоліття, ще й створив армію УПА, що довго боролася з ворогом.

Вплив названих познак вдачі і життєвих обставин нашого народу деякі з наших істориків розглядали зі становища політично-гospодарського життя, видко той вплив значно яскравіше і плястичніше.

Цікавим і ядерним є опис розвитку купецького стану в княжій Україні. В передкняжій добі, в 7 і 8 століттях — і опісля в княжій, переїздили через Київ на захід купецькі валки арабів і хозар. Кияни спершу не вели торгівлю з закордоном, але коли зміцнів наш купецький стан, вони почали й собі торгувати з европейським заходом. Також подорожували наші купці на схід, водним шляхом до Дінця, Дону і Волги, до хозарської столиці Ітіль — і далі Каспійським морем до країв, де панували араби. Наші князі дбали про розвиток купецького стану. Княже законодавство охороняло купців, призначало для них у скрутних випадках (на-

приклад, по втраті всього товару) мораторії та полегші при сплатах боргів. У непевних часах давали князі купецьким валкам військову охорону. Іноді висилали військо далеко в степи, де загрожували ім напади. При княжій опіці наше купецтво нагромадило великі багатства. Також розбагатіли бояри, які приймали участь у торгівлі, і князі, які посылали із купецькими валками своїх повновладників продавати сирівці, одержані як данину від підвладних, або добутки з княжих господарств.

Найцікавіша частина книжки — це широке з'ясування буйного розквіту торгівлі і промислу в Козацькій державі. Міста України тоді жваво розвивалися. Закордонна торгівля процвітала. З Києва, Ніжена, Чернігова, Кролівця, Стародуба й ін. виїздили великі купецькі валки на захід через Краків до Бреслава або через Вілу Русь і Литву до Данцигу. Наши гетьмані укладали з польською владою окремі угоди в справі безпеки на дорогах Польщі, де нарід і урядовці виявляли неприхильність, а то й ворожість супроти Козацької держави і її купців. Наш купецький стан тоді виріс і набув широких впливів у містах і у гетьманській владі. Купецтвом займалися також багаті козацькі старшини — полковники і сотники.

Запорожці торгували тоді з Туреччиною, Волошиною, татарами, Польщею. Вивозили шкіру, вовну, коней, волів, рибу тощо. Сіль возили до Польщі щорічно тисячами возів.

Гетьманська влада опікувалася торгівлею і промислом, видавала закони, що захищали їх інтереси. Обороняла їх від чужої несправедливості, зокрема від нищівних заборон, обмежень і здирства московської влади.

В часах після Полтавської битви московська влада підкосила ту торгівлю і промисл, наказавши продавати декотрі товари виключно в Московщині, по твердих цінах, а торгівлю з європейським заходом спрямувала через Петербург і Архангельськ. Через чорноморські пристані товари заборонено вивозити. Наш промисл — суконний, хемічний, тютюновий, гутничий, збройовий, салітряний — поволі підупадав. Накладали на наші вироби великі мита, вилучили з приватного продажу декотрі товарі, як державний монополь, а то й розбирали цілі фабрики і перевозили їх на Московщину.

Недоліки цієї книжки дрібні і переважно формальні. Історичні дати в кількох місцях помилкові. Це, очевидно, недогляд при коректі. Але їх не повинно бути в такій поважній книжці. Варто було б, щоб автор точніше узгіднів декілька фактів історії передкняжої і княжої доби з новішими дослідами. Він говорить, наприклад, про заснування Києва „перед слов'янською ерою”, хоч, згідно з новішими даними, наші предки були споконвіку мешканцями наших теперішніх земель, зокрема їх північно-західної частини. Аскольда слід би згадувати окремо від Дира. Наше слово „город” означало і „місто” і „забороло-твердиню”. Автор повинен би підшукати в англійській мові окрім слова на означення городу-заборола, бо слово „тавн” означає лише місто.

Ікер

СПРАВА СІНАТРИ МОЛОДШОГО

(Фейлетон)

Зчудуванню моєї дорогої землячки, пані Татушихи, не було меж, ні кінця! Не хотіла вона в те повірити, щоб актор Френк Сінатра заплатив генгстерам за вкраденого сина 240 тисяч доларів, а потім відібрав назад ці гроши, — при допомозі геніяльного Еф-Бі-Ай, розуміється.

— Велл, — сказав пан Татух, тицьнувши пальцем на першу сторінку „Свободи”, — тут стоїть написане чорним по білому. Та хіба наша ювілятка не бреше? . . Так, так: кіднаперство, то є добрий бізнес, якщо все піде чисто, гладко і поліція не вхопить тебе за зябри. Бо коли вхопить, то гуд - бай!

— Ой - ой! Таку суму гроша вивалити за такого пацана! — йойкала моя землячка. — Писала мені сестра з Пенсильвії, що в них церкву поставили за 240 тисяч! А той був би кинув чортам у зуби!

— Видно, життя дитини було в нього дорожче, ніж несповна чверть мільйона. А генгстери теж провадять свою інвестигацію, вже то вони знають, з кого можна потягнути і що кому заспівати. . . Ці актори в Голлівуді то ж суть мільйонери!

— Мусить бути мільйонером, — зідхнула пані Татушиха, — коли він щодва роки роз

Однаке ці і їм подібні недоліки — це дрібниця. Їх легко буде виправити при новому виданні чи в перекладі цієї вартісної книжки. А вартість її велика. Для нас вона перший посібник нашої соціально-господарської історії. Для поширення правди про нашу історію серед чужинців вона дуже придатна, бо виявляє науково і переконливо безосновність московських претенсій до княжої доби нашої історії. Її противомосковське вістря ще гостріше при з'ясуванні соціально-господарської історії нашої Козацької держави. Наглядно показано, як ганебно московська влада зупинила і зламала блискучий купецький і промисловий розвій України, щоб позбутися конкуренції для власного промислу та торгівлі і мати Україну за свою хліборобську колонію.

Заслуга автора для нашої науки і для поширення правди про Україну серед чужинців тим більша, що цю книжку видав він власним коштом.

M. Заклинський

водиться, а потім приходиться платити кожній жінці тяжкі аліменти.

Цю інтересну розмову на дуже актуальні теми перебило делікатне стукання у двері, і сусідка з першого поверху, пані Галина з нової еміграції, прийшла поспитати пані Татушиху, на котру годину заповіли сьогодні Вечірню в св. Юрі.

— На четверту, місис, на четверту, — поінформувала сусідку пані Татушиха. — А ви чули, місис, за того актора з Голлівуду, що йому бойса вкрали? Вже с назад вдома, ая. Тато викупив.

— Так, так, я чула по радіо, — відповіла пані Галина. — Та Богу дякувати, що хлопець вернувся живий та цілий. Уявляю собі, що ті батьки пережили...

— Велл, — розвів руками пан Татух, знімаючи з носа окуляри, — отака-то, як бачите, наша Америка: є тут багато доброго, але й багато зла. Ну, в краю, звичайно, не було таких генгстерів, щоб людей крали?...

— Ой, були, були! — сумно зідхнула скітальська пані. — Крали, дорогі панство, та ще ї як крали! На вулиці, в білій день, всім на очах!.. Крали німці, крали більшовики... Коли німаки вкрали, то часом можна було викупитись, та коли вхопили в свої пазурі людську дитину ті, червоні генгстери, як повезли туди, звідки ворон костей носить, ну... то помінай, як звали! Так пропало багато нашої молоді, самого квіту! Така-то правда на світі: тут пірвали одного хлопчину, і вся Америка загомоніла! А в нас пірвали тисячі-тисячі, і ніхто словом не згадав!

В цьому місці скітальська пані нишком обтерла слізу і сказала: „До побачення панству!” — і вийшла.

Чудні люди, ці наші скітальці, — похитав головою пан Татух. — Що б ти на жарт не спімнув, що його Америка має, то вони зараз тобі скажуть, що на Україні також таке було! Здавалось мені, на той приклад, що тамечки генгстери людей не крали... А виходить, що крали.

— Та... кожний циган своїх дітей хвалить, — махнула рукою пані Татушиха і стала збиратись на Вечірню.

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ В ЗДА

Рік-річно Організації Українського Визвольного Фронту на Різдво Христове переводять Коляду на Визвольний Фонд. Також і цього року, вітаючи з святом Народження Христа, звертаємося до Вас за підтримкою для визвольно-національних сил, що стоять у безкомпромісій боротьбі проти большевизму — за Самостійну Соборну Україну.

Завдання революційно-визвольного руху в ниніших обставинах особливо відповідає й важкі, вони вимагають величезної напруги і жертвенности. Знаємо, що большевики, затмрюючи чадом співіснування вільний світ, не про мир думають, а про підкорення і загарбання світу. Больщевицька Москва шукає тимчасового перепочинку із Західним Світом, щоб, зібравши з силами, подолати внутрішню господарську і політичну кризу, викликану національно-визвольною боротьбою і спротивом українського та інших поневолених народів. Пропагуючи співіснування, большевики намагаються применити і знецінити перед вільним світом вагу національно-визвольних рухів, відвернути його увагу від реальних противників комуністичних сил, які єдині всилі, при співдії з державами вільного світу, знищили совєтську тиранию.

За кордонами совєтської імперії ворог, послуговуючись численною агентурою, намагається різними способами розкладати й компромітувати самостійницькі українські сили. Слуги червоної імперії, явні і тайні, шалено працюють, щоб розламати наш єдиний національний фронт, творять колаборантські організації, щоб через них і за їх допомогою зводити визвольну політику на єдинодільмські шляхи.

Протикомуністична політика держав вільного світу не завжди збігається з національно-визвольними змаганнями українського народу, що бореться проти комунізму, за відновлення Незалежної Української Держави.

Українські національно-визвольні сили, що стоять безкомпромісово на державницько-самостійницьких позиціях, можуть провадити успішний змаг лише власними українськими силами і засобами. Операція на власні сили і засоби в політиці ОУН випливає з розуміння і пепреконання, що незалежну самостійницьку політику можна вести лише при моральній і матеріальній підтримці патріотичної спільноти. Тільки це дає можливість активно обороняти і розвивати політику державної самостійності України, незалежно від кон'юнктури і декон'юнктури, незалежно від чужих сил, а при підтримці і контролі патріотичного громадянства.

У ниніших обставинах більше, ніж будь-коли, мусимо підтримати революційно-визвольний рух в Україні. В боротьбі з ворогом мусимо утримати зв'язок з революційно-визвольними силами українського народу, зміцнювати і розбудовувати у вільному світі резерву базу національно-самостійницького визвольного руху. До цього нас зобов'язують неупокорені революційні сили на Батьківщині, які закликають нас працювати для України, для її звільнення, величі й добра.

Свідомі того, що безкомпромісова самостійницька політика національних сил в Україні і у вільному світі завжди знаходила і знаходить підтримку серед українців, звертаємося до Вас і до всієї української спільноти в ЗДА скласти пожерту на Визвольний Фонд ОУН.

**ГОЛОВНА УПРАВА
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ
СВОБІД УКРАЇНИ**

(Продовження з 2-ї стор. обкладинки)

По \$ 1.00 — Ваш Павло, Юркевич Марія.
Збіркова листа ч. 190. Збірщик Микола Тимків.
По \$ 5.00 — Андрій Балицький, Григор Вілоцеркович, Микола Тимків.
По \$ 3.50 — Катря Ріпецька.
По \$ 3.00 — Василь Ворецький, Евдокія Венгринович, Микола Бартків, Іван Мокеп, Онуфрій Заліць, Михайло Куцрас.
По \$ 2.00 — Петро Жегестовський, Павло Альбін, Марія Струсь, Евген Спісак, Іван Чопко. Волод. Мелько, Іван Лобош, Анаст. Балицька, Марія Зігль, Петро Рамле, д-р Петро Ісаїв, Захар Кравченко, Іван Федорика.
По \$ 1.00 — Василь Губчак, Михайло Зеленський, Василь Надрага, Іван Сташко, Іван Юрків, Олекса Ковальчик, Юстина Федорицак, Андрій Настетяк, Ол. Пелько.
По \$ 0.50 — Захар Крамаренко.
Збіркова листа ч. 192. Збірщик Роман Беднарський.
По \$ 10.00 — Риндич Волод.
По \$ 6.00 — Роман Беднарський.
По \$ 5.00 — Микола Гудь, Василь Гудь, Джичко Михайло, Пазуняк Роман, Мигасюк Яро, Кушнір Лев, Сенейко Степан, д-р Тарас Рибачок.
По \$ 3.00 — Тимкевич Волод, Мандро Д., Гарапчук Евген, Свора Іван, Шипиркевич, Щісик Осип, Любомир Івашків.
По \$ 2.00 — Барусевич, Ірина Ільницька, Волод. Хоптяний, Дрокус, Шаран, Дарія Химич, Богдан Сас.
По \$ 1.00 — Житник Микола, Сас Роман, д-р Наумек Франс, Ціханяк.
Збіркова листа ч. 201. Збірники: Петро Ткач і Мельник Дмитро.
По \$ 10.00 — Насевич.
По \$ 5.00 — Панчишин, Андрусів, Мартинович, Карбівник.
По \$ 3.00 — Григорій Дмитриш, Габля, Квашинський, Гнідий, Баланецький, Павлик.
По \$ 2.00 — Терпилюк, Кондра, Гринюх Іван, Халу Марія.
По \$ 1.00 — Білюх.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Збіркова листа ч. 391.
По \$ 10.00 — З. Федорович, М. Шевців, С. Білик, С. Саган, М. Шинкарчук, Й. Яскір.
По \$ 5.00 — І. Фурник, Я. Панчишин, В. Штендер, В. Савула, М. Кардаш, Я. Семкович, М. Гуль, П. Саламаха, Б. Дубик, І. Костюк, К. Федорович, О. Гоянюк.
По \$ 4.00 — М. Лукасевич.
По \$ 3.00 — д-р В. Коропей, С. Чиж, М. Кузів, Р. Ганічак.
По \$ 2.00 — І. Купецький, М. Зрада, М. Кащук, М. Когут, М. Косович, Г. Криворуч, Т. Тепік, А. Навроцький, М. Бойцун, С. Петруняк, пані М. Забитовська, В. Жулик, І. Бойцун, П. Пліс, П. Булат, М. Дідко.
По \$ 1.75 — І. Шапочка.
По \$ 1.00 — Г. Лютий, Л. Веремієнко.
Збіркова листа ч. 395.
По \$ 10.00 — В. Катрич.
По \$ 5.00 — І. Понятишин, І. Паращак, В. Сидор, Г. Кіналль, Р. Казимир, І. Крупський.

По \$ 3.00 — М. Мрочко, І. Гафткович.

По \$ 2.00 — Д. Максимів, Р. Хомяк, І. Сеник, М. Косячук, В. Скрипчук, Л. Штихно, Я. Лабка, В. Маланчак, І. Зварич.

По \$ 1.00 — Д. Маркович, В. Петришин, Б. Саламаха.
Збіркова листа ч. 396.

По \$ 5.00 — А. Галайдіда, В. Мазурік, Т. Флюнт, Мих. Головчак.

По \$ 3.00 — П. Возняк.

По \$ 2.00 — М. Логін, Д. Маціканіч, А. Головко, І. Дзіндзюра, Г. Війтік, В. Головчак, Мик. Головчак.

По \$ 1.00 — С. Швець, М. Матерацький, В. Антонів, М. Старявський, В. Лесик, С. Войтко.

Зіркова листа ч. 397.

По \$ 5.00 — Д. Кузик, Е. Гец.

По \$ 4.00 — В. Роговий.

По \$ 3.00 — М. Ткач, Г. Буяр, І. Бігун, Д. Федорак.

По \$ 2.00 — І. Птиця, М. Вачур, М. Іващишин, А. Ширук, І. Добровольський, П. Шепеленко, П. Кошик.

По \$ 1.00 — І. Лиховський, І. Івашко, М. Литвин, П. Левченко.

По \$ 0.50 — В. Тимків.

Збіркова листа ч. 400.

По \$ 5.00 — М. Дзюбас, М. Колодій, О. Пліщук, Г. Глушок, М. Шлапак, В. Коцопей, П. Дума.

По \$ 3.00 — Д. Надрага, П. Тесленко, М. Слабіцька.

По \$ 2.00 — М. Мізюк, С. Колодій, Н. Н., П. Федів, С. Нечепоренко, Н. Буяр, О. Надрага, І. Кльоц, М. Копаниця, В. Копаниця, С. Загірний, М. Дяків, М. Кузів.

По \$ 1.00 — Д. Птиця, І. Шулгач, В. Дікович, П. Ярмоленко.

КЕМДЕН

Збіркова листа ч. 202. Збірщик Микола Рудницький.

По \$ 10.00 — Микола Рудницький.

По \$ 5.00 — Межевська, Строчак, Панасюк, о. Нагаєвський, Василь Відула, Петро Кашуба.

По \$ 4.00 — Чатирка, Галушка.

По \$ 3.00 — Іван Бодревич, Софія Тарапань.

По \$ 2.00 — Тетяна Завойська, Ромах, Кріль, Соловій, Ромах, Антін Кучапа, Гудай.

По \$ 1.00 — Стефа Гавенда, Роман Зеньків.

ПАССЕІК, КЛІФТОН, ПЕТЕРЗОН
і ГАРФІЛЬД, Н. ДЖ.

Збірники: пп. Я. Петеш, О. Іванків, С. Вацік, І. Хомко, В. Палюх, С. Покора, Д. Мазурік, С. Андрусішин, В. Шиш, Т. Моравський, В. Косаревич, М. Брэзден, М. Глинський, О. Гудзій, А. Балацький, А. Тиньо, М. Струк, О. Корінець, М. Брунда, О. Кендзерський.

По \$ 100.00 — Спільно 7-ий Відділ ООСЧСУ, Осередок СУМА та Українська Централя.

По \$ 25.00 — Іван Дужий.

По \$ 20.00 — д-р Бих.

По \$ 15.00 — О. Іванків, Т. Олещук, Д. Мазурік, В. Палюх, І. Хомко, І. Богдан-Слободян, М. К.

По \$ 10.00 — д-р Филипчак, д-р Грабарчук, В. Шиш, Я. Петрик, М. Брэзден, С. Покора, М. Яремко, С. Вацік, П. Лучка, В. Смерека, О. Гудзій, О. Гуменний, О. Романишин, М. Струк, Українська Централя, О. Козак.

По \$ 7.00 — А. Балацький.

(Продовження на 4-ій стор. обкладинки)

По \$ 5.00 — о. Вол. Білинський, інж. М. Осадца, Я. Петеш, Я. Бріль, Т. Садівник, В. Гарасимів, З. Семенюк, Б. Матіяшек, В. Кулицький, М. Драйчук, А. Лопушняк, І. Маслиган, А. Зелінський, Д. Петрушак, І. Паниця, С. Бабій, В. Косаревич, С. Матвішин, В. Познахівський, дир. А. Бук, В. Цюпа, Т. Моравський, А. Тиньо, С. Андрусишин, Л. Пятничка, І. Макар, Р. Свистун, М. Слезовські, М. Демарадз, В. Калавур, І. Пукоцькі, Т. Січкоріз, І. Борбич, О. Васильків.

По \$ 4.00 — С. Стефанюк.

По \$ 3.00 — М. Тижбір, д-р Ю. Герман, д-р Ю. Химінець, І. Кардашинець, Г. Савка, С. Фарміга, А. Гірняк, А. Ваньо, М. Глинський, В. Вакалець, І. Брунда, інж. Т. Рудницький, В. Петрик, Ю. Паниця, А. Хитрак, П. Костишин, Ю. Кулик, І. Добко, І. Гончарик, В. Федчишин, М. Луговий.

По \$ 2.00 — О. Безпалко, А. Воронка, П. Воронка, П. Данів, М. Тиньо, П. Дяченко, А. Никифорчин, А. Цапар, В. Медвідь, О. Білинський, В. Гавриняк, Ю. Котляр, Я. Долотовський, М. Салагай, Н. Михайлишин, Г. Лимар, С. Лапічак, О. Кучкуда, Е. Простери, Ф. Гурин, Г. Мочурад, Г. Цюра, І. Чернянський, Т. Леськів, Василь П., Ф. Мартин, М. Федоришин, В. Нечипір, д-р І. Марченко, С. Путікевич, В. Шимончук, В. Оліярник, М. Яценяк, мгр. П. Кобзар, Б. Гірняк, О. Смоляк, М. Mix, І. Легень, Д. Чорний, С. Кущін, П. Костюк, М. Брунда.

По \$ 1.00 — Я. Данильців, П. Пушкар, П. Турканець, І. Малюта, П. Нанюк, М. Гудзій, С. Задорожний.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ.

По \$ 10.00 — В. Дитиняк, Синовецький, М. Гідзік, С. Петрак, А. Кіндзерський, С. Конів, І. Петришин, Т. Дроботій, М. Кухта, д-р І. Феник, І. Рачинський, І. Глушник, І. Кусій, В. Матлага.

По \$ 7.00 — С. Ткачук.

По \$ 5.00 — В. Мазан, А. Моряк, М. Гідзік, Орися Шманько, С. Скіба, М. Подубинський, М. Ющак, О. Глушиць, В. Смеречинський, І. Чвартатцький, А. Гірняк, П. Ганський, І. Бойчук, М. Гіняк, Я. Турко, Я. Зубенко, Д. Цимбаліста, І. Лисик, І. Федак, Е. Візуб, Д. Сенюк, М. Середоха, Н. Королевич, С. Мельник, Т. Каськів, О. Лещак, Т. Якубович, С. Якубович, С. Матлага, Укр. Амер. Горож. Клюб, І. Кузьо, П. Оначишин, Е. Ілліницький, Й. Рик.

По \$ 4.00 — А. Гедиш.

По \$ 3.00 — М. Хімяк, В. Рубас, Е. Вадяк, Ю. Шманько, М. Головчук, П. Калічинський, П. Брус, С. Воднар, С. Грицишин, М. Сенишин, О. Петеш, С. Велюх, В. Янів, К. Гутник, Х. Галайшин, І. Цар, Р. Б. Глушиць, Р. В. Глушиць.

По \$ 2.00 — С. Дмитрак, А. Цар, Д. Сюда, І. Трунко, А. Швайлик, Марія Вобенчак, І. Жуковський, О. Цімерман, М. Зубак, І. Делявський, А. Попель, М. Каськів, І. Старик, Білинський, Г. Волянський, А. Камінко, А. Фещур, П. Вадяк, Т. Пасекій, А. Несторович, С. Гамерський, А. Хамуляк, В. Принада, В. Мартинюк, Т. Маслюк, О. Гуц, І. Глушиць, О. Трач, І. Лазар, В. Ка-

зьо, О. Семчак, С. Лескі, Т. Клебан, Е. Жила, В. Серафінович, О. Пукаш, М. Списак, І. Кілик, М. Хомик, І. Васічко, М. Капко, О. Смолинець, М. Жук, С. Торбин, П. Мелех.

По \$ 1.50 — А. Шевчук, Е. Вадяк.

По \$ 1.00 — Мутнак, Музика, М. Микула, Я. Васіхно, М. Волька, М. Кіра, Дацко, М. Крович, Васьович, Г. Лісничий, І. Кельман, Зазворська, Огарик, Гінда, І. Вадяк, Г. Шевчук, І. Романець, А. Лаврів, В. Кілик, А. Казьо, М. Саверко, С. Кілик, Е. Балицький Т. Герман, І. Бережинська, В. Дорошенко, М. Дорошенко, С. Андріаш, К. Волошин, Д. Зазварський, Д. Літус, І. Клибан.

ЧІКАГО, ІЛЛ.

Збіркові листи чч.: 251 і 280. Збірщики: А. Джура і Киричинський.

По \$ 10.00 — В. Каменюк, Ю. Тягнибок, О. Тягнибок.

По \$ 5.00 — А. Джура, Р. Мак, Менцівський, Стаків, Т. Мельник, А. Волос, д-р Явор, М. П., Мартинюк, д-р Білогурський, Кавка, п. Попівська, Гальчишак, Свачій.

По \$ 3.00 — Курпіта, Чучула, Струсь, І. Заяць, Янчишин, Микитюк, Панаас, Петрів, Голод, Лазурко, Күпильчак, Гончар, Велега, Старчак.

По \$ 2.00 — Страйков, Гаджера, Сабат, Поняковська, Трембач, Федишин, М. Х., Лазурко, Солдан, Гуля, Кіналь.

По \$ 1.00 — Ганчар.

Збіркові листи чч.: 252 і 253. Збірщик І. Воробець.

По \$ 10.00 — М. Опалюк, Р. Ярецький, І. Л. III., Я. і Д. Рак.

По \$ 5.00 — М. Р. Воднарук, Т. Туряпи, Сарапук, Ю. Гусак, Наконечний, Б. Попель, В. Бохонко, І. Сахаревич, Банчуки, І. Ривак, П. Фуртак, М. Косарчин, І. Бойко, П. Бубнів, Е. Зазуляк, І. Дрогомирецький, С. Васильюк, А. Зборик, О. Ткачук.

По \$ 4.00 — М. Грубий.

По \$ 3.00 — О. Нагорняк, Вуйкович, І. Грінів, І. Мулік, Я. Сорутинський, Р. Павлишин, Ястремський, Марушка. Зварич, Пасклім, Сеник, Брама, І. Л., Д. Вруцький, С. Мерза.

По \$ 2.00 — А. Наливайко, Р. Т., Матвішин, Грінків, Кордюк, І. М.

Збіркові листи чч.: 254 і 256. Збірщики: Г. Косович і Савка.

По \$ 25.00 — С. Коцелко.

По \$ 20.00 — В. Дмитраш, Н. Троян.

По \$ 15.00 — Оленець (погребник).

По \$ 10.00 — М. Свачій, В. Кіналь, Ю. К., В. Кухта, Музика (погребник), Чікаго Ріалти, С. Левкович, В. Яворський, В. Березецький, Р. Лучків, М. Левицький, Несторовський.

По \$ 5.00 — В. Кулик, Т. Голяш, Кучма, Даркович (фото), С. Партика, 2201 Чікаго, О. В. Р., М. Коваль, Т. Фрищин, О. Підляшецький, П. Бойко, Курпіта, Поп, П. Жибак, Ю. Вітович, П. Савка, Пришляк, М. Мандзій, П. Пеляк, 2619 Валтон, Помірко, д-р С. Скробач, 2624 Валтон, Пахоляк, Прокопишин, Ю. Биланич.

По \$ 4.00 — К. Бойко, М. Андрієвський.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИВІ!
(Продовження збірки в наступному числі)